

משניות סדר נזיקים

על פי מהדורת הרב דוד אלטאראס ז"ל
שהודפס בשנת ה'תק"ע בעיר פיסא

פה ירושלים יע"א
שנת דובר שלום לכל עמו לפ"ק

הוצאת חטף-סגול

2024

הובא לדפוס באמצעות \LaTeX ע"י שמעון מונטגיו

תפלת ר' נחוניא בן הקנה שחייב לאומרה כל הנכנס לבית המדרש ללמוד
יהי רצון מלפניך יי אלהי שלא יאָרע דְבַר תְּקֻלָּה עַל יְדֵי וְלֹא אֶכְשֶׁל
בְּדַבֵּר הִלְכָּה וַיִּשְׁמְחוּ בִּי חֲבִירֵי וְלֹא אֹמֵר עַל טְהוֹר טָמֵא וְלֹא עַל
טָמֵא טְהוֹר וְלֹא עַל מִתֵּר אֶסוּר וְלֹא עַל אֶסוּר מִתֵּר וְלֹא יִכְשְׁלוּ חֲבִירֵי
בְּדַבֵּר הִלְכָּה וְאַשְׁמַח בָּהֶם:

והאר"י צוק"ל היה אומר אחר תפלה זו שני פסוקים אלו

כִּי יִי יִתֵּן חֲכָמָה מִפִּי דַעַת וְתְבוּנָה:
גַּל עֵינֵי וְאַבִּיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתְךָ:

קודם הלימוד

כתוב בספר תוצאות חיים כשפותח הספר ללמוד בו יאמר

הִנְנִי רוֹצֶה לְלַמֹּד כְּדֵי שְׂבִיאוֹנִי תִלְמוּד זֶה לִידי מַעֲשֶׂה וְלִידי מִדּוֹת
יִשְׁרוֹת וְלִידי יְדִיעַת הַתּוֹרָה וְהִרְיֵנִי עוֹשֶׂה לְשֵׁם יְחִיד קֹדֶשׁא בְּרִיךְ
הוא וּשְׂכִינָתִיה בְּדַחֲלֵה וּרְחִימוּ וְיֵהִי נֹעַם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֶׂה
יְדִינוּ כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֶׂה יְדִינוּ כּוֹנֵנָהוּ:

משניות סדר נזיקים

יש בו י' מסכתות וזהו סדורן

א בבא קמא י פרקים ב בבא מציעא י פרקים ג בבא
בתרא י פרקים ד סנהדרין יא פרקים ה מכות ג פרקים
ו שבועות ח פרקים ז עדויות ח פרקים ח ע"ז ה פרקים
ט אבות ו פרקים י הוריות ג פרקים

בין הכל ע"ד פרקים:

ויש שמסדרים אחר שבועות ע"ז ואחר כך הוריות
ואתר כל אבות ולבסוף עדויות

ושניהם ניתנו מרועה אחד

מסכת בבא קמא

פרק א

אֲרֶבֶּעָה אַבּוֹת נִזְקִין הַשּׁוֹר וְהַבּוֹר וְהַמִּבְעָה וְהַהֲבֵיעַר לֹא הָרִי הַשּׁוֹר כַּהֲרִי הַמִּבְעָה וְלֹא הָרִי הַמִּבְעָה כַּהֲרִי הַשּׁוֹר וְלֹא זֶה וְזֶה שֵׁישׁ בָּהֶן רוּחַ חַיִּים כַּהֲרִי הָאֵשׁ שָׁאִין בּוֹ רוּחַ חַיִּים וְלֹא זֶה וְזֶה שֶׁדֶּרֶכָּן לִילֵךְ וְלִהְזִיק כַּהֲרִי הַבּוֹר שָׁאִין דֶּרֶכּוֹ לִילֵךְ וְלִהְזִיק הַצֵּד הַשּׁוֹה שֶׁבָּהֶן שֶׁדֶּרֶכָּן לִהְזִיק וְשִׁמִּירְתָּן עָלֶיךָ וּכְשֶׁהִזִּיק חָב הַמִּזִּיק לְשֵׁלֶם תְּשַׁלּוּמֵי נֶזֶק בְּמִיטֵב הָאָרֶץ:

ב כָּל שֶׁחֲבַתִּי בְּשִׁמִּירְתּוֹ הַכְּשֵׁרְתִי אֶת נֶזֶקוֹ הַכְּשֵׁרְתִי בְּמַקְצֵת נֶזֶקוֹ חֲבַתִּי בְּתַשְׁלוּמֵי נֶזֶקוֹ כִּהְכָשֵׁר כָּל נֶזֶקוֹ נִכְסִים שָׁאִין בָּהֶן מַעֲלָה נִכְסִים שֶׁל בְּנֵי בְרִית נִכְסִים הַמְּיוֹחָדִים (וּבְכָל מְקוֹם) חוּץ מִרְשׁוֹת הַמְּיוֹחָדֶת לַמִּזִּיק וּרְשׁוֹת הַנֶּזֶק וְהַמִּזִּיק וּכְשֶׁהִזִּיק חָב הַמִּזִּיק לְשֵׁלֶם תְּשַׁלּוּמֵי נֶזֶק בְּמִיטֵב הָאָרֶץ:

ג שׁוֹם כֶּסֶף וְשׁוֹה כֶּסֶף בְּפָנֵי בֵּית דִּין וְעַל פִּי עֲדִים בְּנֵי חוּרִין וּבְנֵי בְרִית וְהַנָּשִׁים בְּכֻלָּל הַנֶּזֶק וְהַנֶּזֶק וְהַמִּזִּיק בְּתַשְׁלוּמֵי:

ד חֲמִשָּׁה תַּמִּין וְחֲמִשָּׁה מוֹעֲדִין הַבְּהֵמָה אֵינָה מוֹעֲדֶת לֹא לִגְח וְלֹא לְגוֹף וְלֹא לְשׁוֹךְ וְלֹא לְרִבּוּץ וְלֹא לְבַעוֹט הַשֵּׁן מוֹעֵד לֶאֱכֹל אֶת הָרְאוּי לָהּ הָרֶגֶל מוֹעֲדֶת לְשִׁבּוֹר

בְּדֶרֶךְ הַלּוּכָהּ וְשׁוֹר הַמוּעֵד וְשׁוֹר הַמְּזִיק בְּרִשּׁוֹת הַנֶּזֶק וְהָאָדָם הַזֹּאֵב וְהָאֵרִי וְהַדּוֹב וְהַנֶּמֶר וְהַבְּרָדִלָס וְהַנֶּחֱשׁ הָרִי אֵלּוּ מוּעָדִין רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר בְּזֶמֶן שֶׁהֵן בְּנֵי תַרְבוֹת אֵינָן מוּעָדִין וְהַנֶּחֱשׁ מוּעֵד לְעוֹלָם מֵה בֵּין תָּם לְמוּעֵד (אֶלָּא) שֶׁהֵתָם מְשִׁלִּים חֲצֵי נֶזֶק מְגוּפוֹ וְמוּעֵד מְשִׁלִּים נֶזֶק שְׁלֵם מִן הָעֲלִיָּה:

יום יד

פרק ב

כִּיצַד הָרֶגֶל מוּעֵדֶת לְשִׁבּוֹר בְּדֶרֶךְ הַלּוּכָהּ הַבֶּהֱמָה מוּעֵדֶת לְהִלֵּךְ בְּדֶרֶכָּהּ וּלְשִׁבּוֹר הֵיתָה מִבְּעֻטָּת אוֹ שֶׁהָיוּ צָרוֹרוֹת מִנִּתְּזִין מִתַּחַת רִגְלֶיהָ וְשִׁבְרָה אֶת הַכְּלִים מְשִׁלִּים חֲצֵי נֶזֶק דָּרְסָה עַל הַכְּלִי וְשִׁבְרָתוֹ וְנָפַל עַל כְּלִי אֲחֵר וְשִׁבְרוֹ עַל הָרֹאשׁוֹן מְשִׁלִּים נֶזֶק שְׁלֵם וְעַל הָאֲחֵרוֹן מְשִׁלִּים חֲצֵי נֶזֶק הַתִּרְנָגוּלִים מוּעָדִין לְהִלֵּךְ בְּדֶרֶכָּן וּלְשִׁבּוֹר הָיָה דָּלִיל קָשׁוֹר בְּרִגְלָיו אוֹ שֶׁהָיָה מֵהֵדֵס וְשִׁבְרָ אֶת הַכְּלִים מְשִׁלִּים חֲצֵי נֶזֶק:

כִּיצַד הַשֵּׁן מוּעֵדֶת לְאָכּוֹל אֶת הָרֹאשׁוֹ לָהּ הַבֶּהֱמָה מוּעֵדֶת לְאָכּוֹל פִּירוֹת וִירְקוֹת אֹכְלָה כְּסוּת אוֹ כְּלִים מְשִׁלִּים חֲצֵי נֶזֶק בִּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּרִשּׁוֹת הַנֶּזֶק אֲבָל בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים פָּטוֹר וְאִם נִהְיִית מְשִׁלִּים מֵה שְׁנֵהֲנִית כִּיצַד (מְשִׁלִּים) מֵה שְׁנֵהֲנִית אֹכְלָה מִתּוֹךְ הָרִחְבָּה מְשִׁלִּים מֵה שְׁנֵהֲנִית מִצַּדִּי הָרִחְבָּה מְשִׁלִּים מֵה שֶׁהִזִּיקָה מִפֶּתַח

הַחֲנוּת (מְשֻׁלָּם) מֵה שְׁנֵהֲנִית • מִתּוֹךְ הַחֲנוּת (מְשֻׁלָּם) מֵה
שֶׁהִזְיקָה:

א הַכֶּלֶב וְהַגָּדִי שֶׁקִּפְצוּ מֵרֹאשׁ הַגֶּגֶז • וְשִׁבְרוּ אֶת הַכֵּלִים •
מְשֻׁלָּם גֵּזֶק שָׁלֹם • מִפְּנֵי שֶׁהֵן מוֹעֲדִין • הַכֶּלֶב שֶׁנִּטְלָה הַחֲרָרָה
וְהָלַךְ לַגָּדִישׁ • אֲכָל הַחֲרָרָה וְהִדְלִיק הַגָּדִישׁ • עַל הַחֲרָרָה
מְשֻׁלָּם גֵּזֶק שָׁלֹם • וְעַל הַגָּדִישׁ מְשֻׁלָּם חֲצִי גֵזֶק:

ד אֵיזָה הוּא תָם • וְאֵיזָה הוּא מוֹעֵד • מוֹעֵד כָּל שֶׁהֵעִידוּ בּוֹ
שְׁלֹשָׁה יָמִים • וְתָם מְשִׁיחִזּוֹר בּוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים • דְּבָרֵי רַבִּי
יְהוּדָה • רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר מוֹעֵד שֶׁהֵעִידוּ בּוֹ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים •
וְתָם כָּל שֶׁיְהוּ הַתִּינוּקוֹת מִמֶּשֶׁמְשִׁין בּוֹ וְאֵינוֹ נוֹגֵחַ:

ה שׁוֹר הַמִּזְיֵק בְּרִשּׁוֹת הַנֶּזֶק בִּיצֵד • נִגַּח • נִגְף • נִשְׁךְ • רִבְצֵן •
בַּעֲט • בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים • מְשֻׁלָּם חֲצִי גֵזֶק • בְּרִשּׁוֹת הַנֶּזֶק •
רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר גֵּזֶק שָׁלֹם • וְחֲכָמִים אוֹמְרִים חֲצִי גֵזֶק •
אָמַר לָהֶם רַבִּי טַרְפוֹן וּמָה אִם בְּמָקוֹם שֶׁהִקְלָה עַל הַשֵּׁן
וְעַל הָרֶגֶל בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים שֶׁהוּא פָּטוּר • הַחֲמִיר עָלֵיהֶם
בְּרִשּׁוֹת הַנֶּזֶק לְשֻׁלָּם גֵּזֶק שָׁלֹם • מָקוֹם שֶׁהַחֲמִיר עַל הַקֶּרֶן
בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים • לְשֻׁלָּם חֲצִי גֵזֶק • אֵינוֹ דִּין שֶׁנִּחְמִיר עָלֶיהָ
בְּרִשּׁוֹת הַנֶּזֶק לְשֻׁלָּם גֵּזֶק שָׁלֹם • אָמְרוּ לוֹ דִּין לֵבָא מִן הַדִּין
לִהְיוֹת כְּנֶדוֹן • מֵה בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים חֲצִי גֵזֶק • אִף בְּרִשּׁוֹת
הַנֶּזֶק חֲצִי גֵזֶק • אָמַר לָהֶם אֲנִי לֹא אֶדּוֹן קֶרֶן מִקֶּרֶן • אֲנִי אֶדּוֹן
קֶרֶן מִרְגֵּל • וּמָה אִם בְּמָקוֹם שֶׁהִקְלָה עַל הַשֵּׁן וְעַל הָרֶגֶל
בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים • הַחֲמִיר בְּקֶרֶן • מָקוֹם שֶׁהַחֲמִיר עַל הַשֵּׁן

וְעַל הָרֶגֶל בְּרִשּׁוֹת הַנֶּזֶק־ אֵינוֹ דִּין שְׁנַחֲמִיר בְּקָרָן־ אָמְרוּ
לֹא דִין לָבֵא מִן הַדִּין לִהְיוֹת בְּגִדּוֹן־ מֵהַ בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים חֲצִי
נֶזֶק אֶף בְּרִשּׁוֹת הַנֶּזֶק חֲצִי נֶזֶק:

^א אָדָם מוּעָד לְעוֹלָם בֵּין שׁוֹגֵג־ בֵּין מְזִיד־ בֵּין עֵר־ בֵּין יָשׁוּן־
סָמָא אֶת עֵין חֲבִירוֹ וְשִׁבַּר אֶת הַכְּלִים־ מְשַׁלֵּם נֶזֶק שְׁלֵם:

פרק ג

הַמַּנִּיחַ אֶת הַכֹּד בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים־ וּבֵא אַחֵר וְנִתְקַל בָּהּ־
וְשִׁבְרָה פְטוֹר־ וְאִם הוּזַק בָּהּ בְּעַל הַחֲבִית חֵיב
בְּנִזְקוֹ־ נִשְׁבְּרָה כְּדוֹ בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים־ וְהַחֲלַק אֶחָד בְּמִים־
אוֹ שְׁלָקָה בְּחֶרְסִיָּה חֵיב־ רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בְּמִתְכַּוֵּין חֵיב־
בְּאֵינוֹ מִתְכַּוֵּין פְטוֹר:

^ב הַשּׁוֹפֵךְ מִים בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים וְהוּזַק בָּהֶן אַחֵר־ חֵיב
בְּנִזְקוֹ־ הַמַּצְנִיעַ אֶת הַקּוֹץ וְאֶת הַזְּכוּכִית־ וְהַגֹּדֵר אֶת גְּדֵרוֹ
בְּקוֹצִים־ וְגֵדֵר שֶׁנֶּפֶל לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים־ וְהִזְקוּ בָּהֶן אַחֵרִים־
חֵיב בְּנִזְקוֹ:

^ג הַמוֹצִיא אֶת תִּבְנֹו וְאֶת קֶשׁוֹ לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים לְזָבִלִים־
וְהוּזַק בָּהֶן אַחֵר־ חֵיב בְּנִזְקוֹ־ וְכָל הַקּוֹדֵם בָּהֶן זָכָה־ רֶבֶן
שֶׁמַּעֲזוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר כָּל הַמִּקְלָקְלִין בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים
וְהִזְקוּ־ חֵיבִין לְשֵׁלֶם־ וְכָל הַקּוֹדֵם בָּהֶן זָכָה־ הַהוֹפֵךְ אֶת
הַגָּלָל בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים־ וְהוּזַק בָּהֶן אַחֵר־ חֵיב בְּנִזְקוֹ:

י שְׁנֵי קְדָרִין שֶׁהָיוּ מְהַלְכִין זֶה אַחֵר זֶה וְנִתְקַל הָרֹאשׁוֹן וְנִפְלָּ וְנִתְקַל הַשֵּׁנִי בְּרֹאשׁוֹן חֵיב בְּגִזְקֵי שְׁנֵי:

ה זֶה בָּא בְּחִבֵּיתוֹ וְזֶה בָּא בְּקוֹרְתּוֹ נִשְׁבְּרָה כְּדוֹ שֶׁל זֶה בְּקוֹרְתּוֹ שֶׁל זֶה פָּטוּר שְׁלֵזָה רִשּׁוֹת לְהֵלֶךְ וְלֵזָה רִשּׁוֹת לְהֵלֶךְ הִיָּה בְּעַל קוֹרָה רֹאשׁוֹן וּבְעַל חִבֵּית אַחֲרוֹן נִשְׁבְּרָה חִבֵּית בְּקוֹרָה פָּטוּר בְּעַל הַקוֹרָה וְאִם עָמַד בְּעַל הַקוֹרָה חֵיב וְאִם אָמַר לְבַעַל חִבֵּית עָמוּד פָּטוּר הִיָּה בְּעַל חִבֵּית רֹאשׁוֹן וּבְעַל קוֹרָה אַחֲרוֹן נִשְׁבְּרָה חִבֵּית בְּקוֹרָה חֵיב וְאִם עָמַד בְּעַל חִבֵּית פָּטוּר וְאִם אָמַר לְבַעַל קוֹרָה עָמוּד חֵיב וְכֵן זֶה בָּא בְּגִזְקוֹ וְזֶה בְּפִשְׁתָּנוֹ:

י שְׁנַיִם שֶׁהָיוּ מְהַלְכִין בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים אֶחָד רָץ וְאֶחָד מְהַלֵּךְ אוֹ שֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶם רָצִים וְהִזִּיקוּ זֶה אֶת זֶה שְׁנֵיהֶם פָּטוּרִין:

י הַמְּבַקֵּעַ בְּרִשּׁוֹת הַיָּחִיד וְהִזִּיק בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים וְהִזִּיק בְּרִשּׁוֹת הַיָּחִיד בְּרִשּׁוֹת הַיָּחִיד וְהִזִּיק בְּרִשּׁוֹת הַיָּחִיד אַחֵר חֵיב:

ח שְׁנֵי שְׁוָרִים תָּמִים שֶׁחִבְּלוּ זֶה אֶת זֶה מְשַׁלְמִים בַּמּוֹתֵר חֲצִי גִזָּק שְׁנֵיהֶם מוּעָדִים מְשַׁלְמִים בַּמּוֹתֵר גִּזָּק שְׁלָם אֶחָד תָּם וְאֶחָד מוּעָד מוּעָד בְּתָם מְשַׁלֵּם בַּמּוֹתֵר גִּזָּק שְׁלָם תָּם בַּמוּעָד מְשַׁלֵּם בַּמּוֹתֵר חֲצִי גִזָּק וְכֵן שְׁנֵי אֲנָשִׁים שֶׁחִבְּלוּ זֶה בָּזֶה מְשַׁלְמִים בַּמּוֹתֵר גִּזָּק שְׁלָם אָדָם בַּמוּעָד וּמוּעָד בְּאָדָם מְשַׁלֵּם בַּמּוֹתֵר גִּזָּק שְׁלָם אָדָם בְּתָם וְתָם

בְּאָדָם. אָדָם בְּתָם מְשִׁלֵּם בַּמּוֹתֵר נֶזֶק שְׁלָם. תָּם בְּאָדָם
מְשִׁלֵּם בַּמּוֹתֵר חֲצִי נֶזֶק. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר אִף תָּם שְׁחַבֵּל
בְּאָדָם. מְשִׁלֵּם בַּמּוֹתֵר נֶזֶק שְׁלָם:

ט שׁוֹר שָׁוָה מָנָה שֶׁנֶּגַח שׁוֹר שָׁוָה מֵאֲתִים. וְאֵין הַנִּבְלָה
יָפָה כָּלוּם. נוֹטֵל אֶת הַשׁוֹר. שׁוֹר שָׁוָה מֵאֲתִים שֶׁנֶּגַח שׁוֹר
שָׁוָה מֵאֲתִים. וְאֵין הַנִּבְלָה יָפָה כָּלוּם. אָמַר רַבִּי מֵאִיר עַל
זֶה נֶאֱמַר וּמָכְרוּ אֶת הַשׁוֹר הַחַי וְחָצוּ אֶת כֶּסֶּפוֹ. אָמַר
לֹא רַבִּי יְהוּדָה וְכֵן הִלְכָה. קִיַּמְתָּ וּמָכְרוּ אֶת הַשׁוֹר הַחַי
וְחָצוּ אֶת כֶּסֶּפוֹ. וְלֹא קִיַּמְתָּ וְגַם אֶת הַמֵּת יִחָצוּ. וְאִיזָה זֶה
שׁוֹר שָׁוָה מֵאֲתִים שֶׁנֶּגַח שׁוֹר שָׁוָה מֵאֲתִים. וְהַנִּבְלָה יָפָה
חֲמִשִּׁים זוּזִים. שָׁוָה נוֹטֵל חֲצִי הַחַי וְחָצִי הַמֵּת. וְזֶה נוֹטֵל חֲצִי
הַחַי וְחָצִי הַמֵּת:

י יֵשׁ חֲטִיב עַל מַעֲשֵׂה שׁוֹרוֹ. וּפְטוֹר עַל מַעֲשֵׂה עֶצְמוֹ.
פְּטוֹר עַל מַעֲשֵׂה שׁוֹרוֹ. וְחֲטִיב עַל מַעֲשֵׂה עֶצְמוֹ. שׁוֹרוֹ
שְׁבִישׁ פְּטוֹר. וְהוּא שְׁבִישׁ חֲטִיב. שׁוֹרוֹ שְׁסֻמָּא אֶת עֵין
עֲבָדוֹ. וְהִפִּיל אֶת שֵׁנוֹ. פְּטוֹר. וְהוּא שְׁסֻמָּא אֶת עֵין עֲבָדוֹ.
וְהִפִּיל אֶת שֵׁנוֹ חֲטִיב. שׁוֹרוֹ שְׁחַבֵּל בְּאֶבְיוֹ וְאִמּוֹ חֲטִיב. וְהוּא
שְׁחַבֵּל בְּאֶבְיוֹ וְאִמּוֹ פְּטוֹר. שׁוֹרוֹ שֶׁהִדְלִיק אֶת הַגָּדִישׁ
בְּשַׁבָּת חֲטִיב. וְהוּא שֶׁהִדְלִיק אֶת הַגָּדִישׁ בְּשַׁבָּת פְּטוֹר.
מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְחַיֵּב בְּנִפְשׁוֹ:

יא שׁוֹר שֶׁהָיָה רוֹדֵף אַחֵר שׁוֹר אַחֵר (וְהוֹזֵק). זֶה אוֹמֵר
שׁוֹרָךְ הִזִּיק. וְזֶה אוֹמֵר לֹא כִּי אֵלָא בְּסִלְעַ לָקָה. הַמוֹצִיא

מחבירו עליו הראיה. היו שנים רודפין אחר אֶחָד. זה אומר שורף הזיק. וזה אומר שורף הזיק. שניהם פטורין. אם היו שניהם של איש אחד. שניהם חייבים. הֲיָה אֶחָד גדול. ואֶחָד קטן. הנזק אומר גדול הזיק. והמזיק אומר לא כי. אֶלֶּא קטן הזיק. אֶחָד תם ואֶחָד מועד. הנזק אומר מועד הזיק. והמזיק אומר לא כי. אֶלֶּא תם הזיק. המוציא מחבירו עליו הראיה. היו (הנזקין) שנים. אֶחָד גדול ואֶחָד קטן. והמזיקים שנים. אֶחָד גדול ואֶחָד קטן. הנזק אומר גדול הזיק את הגדול. וקטן את הקטן. והמזיק אומר לא כי. אֶלֶּא קטן את הגדול. וגדול את הקטן. אֶחָד תם ואֶחָד מועד. הנזק אומר מועד הזיק את הגדול. ותם את הקטן. והמזיק אומר לא כי. אֶלֶּא תם את הגדול. ומועד את הקטן. המוציא מחבירו עליו הראיה.

פרק ד

שור שנגח ארבע וחמשה שורים. זה אחר זה ישלם. לאַחֲרוֹן שִׁבְהֵם. ואם יש בו מותר יחזיר לשלפניו. ואם יש בו מותר יחזיר לשלפני פניו. והאחרון אחרון נשפר. דברי רבי מאיר. רבי שמעון אומר שור שוה מאתים שנגח שור שוה מאתים. ואין הנבלה יפה כלום. זה נוטל מנה. וזה נוטל מנה. חזר ונגח שור אחר שוה מאתים. האחרון נוטל מנה. ושלפניו זה נוטל חמשים וזה נוטל חמשים. חזר ונגח שור אחר שוה מאתים.

הַאֲחֵרוֹן נוֹטֵל מִנֶּה וְשִׁלְפָּנָיו חֲמִשִּׁים זָזוּ וְשָׁנִים הָרָאשׁוֹנִים
דִּינָר זָהָב:

ב שוֹר שֶׁהוּא מוּעָד לְמִינוֹ וְאִינוּ מוּעָד לְשְׂאִינוּ מִינוֹ מוּעָד
לְאָדָם וְאִינוּ מוּעָד לְבִהֶמָּה מוּעָד לְקִטְנִים וְאִינוּ מוּעָד
לְגִדּוּלִים אֶת שֶׁהוּא מוּעָד לוֹ מְשַׁלֵּם גִּזְק שָׁלֵם וְאֶת
שְׂאִינוּ מוּעָד לוֹ מְשַׁלֵּם חֲצֵי גִזְק אָמְרוּ לְפָנָי רַבִּי יְהוּדָה
הֲרִי שֶׁהוּא מוּעָד לְשִׁבְתוֹת וְאִינוּ מוּעָד לְחֹל אָמַר לָהֶם
לְשִׁבְתוֹת מְשַׁלֵּם גִּזְק שָׁלֵם לִימוֹת הַחֹל מְשַׁלֵּם חֲצֵי גִזְק
אֵימָתִי הוּא תָם מְשִׁיחִיזוֹר בּוֹ שְׁלֹשָׁה יָמֵי שִׁבְתוֹת:

ג שוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּגְחַל לְשׁוֹר שֶׁל הַקֹּדֶשׁ וְשֶׁל הַקֹּדֶשׁ
שֶׁנִּגְחַל לְשׁוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל פָּטוֹר שֶׁנֶּאֱמַר שׁוֹר רֵעֵהוּ וְלֹא
שׁוֹר שֶׁל הַקֹּדֶשׁ שׁוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּגְחַל לְשׁוֹר שֶׁל גּוֹי
פָּטוֹר וְשֶׁל גּוֹי שֶׁנִּגְחַל לְשׁוֹר שֶׁל יִשְׂרָאֵל בֵּין תָם בֵּין מוּעָד
מְשַׁלֵּם גִּזְק שָׁלֵם:

ד שוֹר שֶׁל פֶּקַח שֶׁנִּגְחַל שׁוֹר שֶׁל חֵרֶשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן חֵיב
וְשֶׁל חֵרֶשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן שֶׁנִּגְחַל שׁוֹר שֶׁל פֶּקַח פָּטוֹר
שׁוֹר שֶׁל חֵרֶשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן שֶׁנִּגְחַל בֵּית דִּין מַעֲמִידִין
לָהֶן אֶפְסֹרְטוֹפּוֹס וּמַעֲמִידִין לָהֶם בְּפָנָי אֶפְסֹרְטוֹפּוֹס נִתְפַּקַּח
הַחֵרֶשׁ נִשְׁתַּפָּה הַשׁוֹטָה וְהַגְדִּיל הַקָּטָן חָזַר לְתִמּוּתוֹ
דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר רַבִּי יוֹסִי אָמַר הֲרִי הוּא בְּחִזְקָתוֹ שׁוֹר
הָאֶצְטָדִין אִינוּ חֵיב מִיתָה שֶׁנֶּאֱמַר כִּי יִגַּח וְלֹא שִׁיגִיחוּהוּ:

ה שׁוֹר שֶׁנִּגְחַת אֶת הָאָדָם וּמֵת. מוֹעֵד מְשִׁלִּים כִּפּוּר. וְתָם פְּטוּר מִן הַכִּפּוּר. וְזֶה חִיבִים מִיתָה. וְכֵן בִּבְנִין. וְכֵן בְּבֵת. נִגְחַת עֶבֶד אוֹ אִמָּה. נוֹתֵן שְׁלֵשִׁים סִלָּעִים. בֵּין שֶׁהוּא יָפָה מֵאָה מִנֶּה. וּבֵין שֶׁאִינוֹ יָפָה אֲלֵא דִינָר אֶחָד:

י שׁוֹר שֶׁהָיָה מִתְחַכֵּךְ בַּכֶּתֶל. וְנָפַל עַל הָאָדָם. נִתְכַּוֵּן לְהַרְגוֹ אֶת הַבְּהֵמָה. וְהָרַג אֶת הָאָדָם. לְגוֹי וְהָרַג בֶּן יִשְׂרָאֵל. לְנַפְלִים וְהָרַג בֶּן קִימָא. פְּטוּר:

י' שׁוֹר הָאִשָּׁה. שׁוֹר הִיתּוּמִּים. שׁוֹר הָאֶפֶסְטְרוֹפִיס. שׁוֹר הַמִּדְבָּר. שׁוֹר הַהֶקְדֵּשׁ. שׁוֹר הַגֵּר שְׂמֵת. וְאִין לוֹ יוֹרְשִׁין. הָרִי אֵלּוֹ חִיבִים מִיתָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שׁוֹר הַמִּדְבָּר. שׁוֹר הַהֶקְדֵּשׁ. שׁוֹר הַגֵּר שְׂמֵת. (וְאִין לוֹ יוֹרְשִׁין.) פְּטוּרִים מִן הַמִּיתָה. לְפִי שֶׁאִין לָהֶם בָּעָלִים:

ח שׁוֹר שֶׁהוּא יוֹצֵא לְהַסְקָל. וְהַקְדִּישׁוּ בְּעָלָיו אִינוֹ מְקַדְּשִׁי. שְׁחָטוּ. בְּשָׂרוֹ אָסוּר. וְאִם עַד שֶׁלֹּא נִגְמַר דִּינוֹ. הַקְדִּישׁוּ בְּעָלָיו. מְקַדְּשִׁי. וְאִם שְׁחָטוּ. בְּשָׂרוֹ מוֹתֵר:

ט מְסָרוֹ לְשׁוֹמֵר חֲנָם. וְלִשְׂוֹאֵל. לְנוֹשֵׂא שְׂכָר. וְלִשְׂזוֹכֵר. נִכְנָסוּ תַּחַת הַבָּעֲלִים. מוֹעֵד מְשִׁלִּים נֶזֶק שָׁלֵם. וְתָם מְשִׁלִּים חֲצִי נֶזֶק. קָשְׁרוֹ בְּעָלָיו בְּמוֹסְרָה. וְנָעַל בִּפְנֵיו כְּרָאוּי. וַיֵּצֵא וְהִזִּיק. אֶחָד תָּם. וְאֶחָד מוֹעֵד חֵיב. דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר תָּם חֵיב. וּמוֹעֵד פְּטוּר. שֶׁנֶּאֱמַר וְלֹא יִשְׁמְרֶנּוּ בְּעָלָיו. וְשֹׁמֵר הוּא זֶה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אִין לוֹ שְׁמִירָה. אֲלֵא סָבִין:

פרק ה

שׁוֹר שֶׁנִּגְחַת אֶת הַפָּרָה וְנִמְצָא עֹבְרָה בְּצִדָּהּ וְאֵין יָדוּעַ.
אם עד שלא נגחה ילדה. אם משנגחה ילדה.
משלם חצי נזק לפרה ורביע נזק לולד. וכן פרה שנגחה
את השׁוֹר וְנִמְצָא וְלָדָה בְּצִדָּהּ וְאֵין יָדוּעַ אם עד שלא
נגחה ילדה. אם משנגחה ילדה. משלם חצי נזק מן
הפרה ורביע נזק מן הולד:

ב הקדר שהכניס קדרותיו לחצר בעל הבית שלא
ברשות. ושברתן בהמתו של בעל הבית פטור. ואם
חזקה בהן. בעל הקדרות חייב. ואם הכניס ברשות.
בעל החצר חייב. הכניס פירותיו לחצר בעל הבית שלא
ברשות. ואכלתן בהמתו של בעל הבית פטור. ואם חזקה
בהן. בעל הפירות חייב. ואם הכניס ברשות. בעל החצר
חייב:

א הכניס שׁוֹרוֹ לַחֲצַר בַּעַל הַבַּיִת שְׁלֹא בְּרִשּׁוֹת. נִגְחַתוּ שׁוֹרוֹ
שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. או שֶׁנִּשְׁכּוּ כָּלְבוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת פָּטוֹר.
נִגְחַת הוּא שׁוֹרוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת חַיִּיב. נִפְלַל לְבוֹרוֹ וְהִבְאִישׁ
מִימָיו חַיִּיב. הָיָה אָבִיו אוֹ בְּנוֹ לְתוֹכּוֹ מְשֻׁלָּם אֶת הַכֹּפֶר.
ואם הכניס ברשות. בעל החצר חייב. רבי אומר בכלן
אינו חייב. עד שיקבל עליו בעל הבית לשמור:

ד שׁוֹר שֶׁהָיָה מִתְּכּוּיִן לַחֲבִירוֹ. וְהִכָּה אֶת הָאִשָּׁה וַיִּצְאוּ
יְלָדֶיהָ פָּטוֹר מִדְּמֵי וְלִדּוֹת. וְאָדָם שֶׁהָיָה מִתְּכּוּיִן לַחֲבִירוֹ.

והכה את האשה ויצאו ילדיה משלם דמי ולדות כיצד
משלם דמי ולדות שמין את האשה כמה היא יפה עד
שלא ילדה וכמה היא יפה משילדה אמר רבן שמעון
בן גמליאל אם בן משהאשה יולדת משבחת אלא שמין
את הולדות כמה הן יפין ונותן לבעל ואם אין לה בעל
נותן ליורשיו היתה שפחה ונשתחררה או גזירת פטור:

ה החופר בור ברשות היחיד ופתחו לרשות הרבים או
ברשות הרבים ופתחו לרשות היחיד ברשות היחיד
ופתחו לרשות היחיד אחר חייב החופר בור ברשות
הרבים ונפל לתוכו שור או חמור ומת חייב אחד החופר
בור שיח ומערה חריצין ונעיצין חייב אם בן למה נאמר
בור מה בור שיש בו כדי להמית עשרה טפחים אף כל
שיש בו כדי להמית עשרה טפחים היו פחותין מעשרה
טפחים ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור ואם הוזק
בו חייב:

י בור של שני שותפין עבר עליו הראשון ולא כסהו
והשני ולא כסהו השני חייב כסהו הראשון ובא השני
ומצאו מגולה ולא כסהו השני חייב כסהו כראוי ונפל
לתוכו שור או חמור ומת פטור לא כסהו כראוי ונפל
לתוכו שור או חמור ומת חייב נפל לפניו מקול הכריה
חייב לאחוריו מקול הכריה פטור נפל לתוכו שור וכליו
ונשתברו חמור וכליו ונתקרו עו חייב על הבהמה ופטור

על הכלים. נפל לתוכו שור חרש שוטה וקטן חייב. בן או בת. עבד או אמה פטור:

^א אחד שור ואחד כל בהמה. לנפילת הבזר. ולהפרשת הר סיני. ולתשלומי כפל. ולהשבת אבדה. לפריקה. לחסימה. לכלאים. ולשבת. וכן חיה ועוף. כיוצא בהן. אם כן למה נאמר שור או חמור. אלא שדבר הכתוב בהווה:

פרק ו

הכונס צאן לדיר ונעל בפניה פראוי. ויצאה והזיקה פטור. לא נעל בפניה פראוי. ויצאה והזיקה חייב. נפרצה בלילה או שפרצוה לסטים. ויצאה והזיקה פטור. הוציאוה לסטים (לסטים) חייבים:

^ב הניחה בחמה. או שמסרה לחרש שוטה וקטן. ויצאה והזיקה חייב. מסרה לרועה. נכנס רועה תחתיו. נפלה לגינה ונהנית. משלם מה שנהנית. ירדה כדרךה והזיקה. משלם מה שהזיקה. כיצד משלם מה שהזיקה. שמין בית סאה באותה שדה כמה היתה יפה וכמה היא יפה. רבי שמעון אומר אכלה פירות גמורים משלם פירות גמורים. אם סאה סאה אם סאתים סאתים:

^ג המגדיש בתוך שדה חבירו שלא ברשות. ואכלתו בהמתו של בעל השדה. פטור. ואם הזיקה בהן. בעל הגדיש חייב. ואם הגדיש ברשות. בעל השדה חייב:

י השולח את הבערה ביד חרש שוטה וקטן פטור בדיני אדם וחיוב בדיני שמים שלח ביד פקח הפקח חייב אחד הביא את האור ואחד הביא את העצים המביא את העצים חייב אחד הביא העצים ואחד הביא האור המביא את האור חייב בא אחד ולבה המלבה חייב לבתה הרוח כלן פטורין השולח את הבערה ואכלה עצים או אבנים או עפר חייב שנאמר כי תצא אש ומצאה קוצים ונאכל גדיש או הקמה או השדה שלם ישלם המבעיר את הבערה עברה גדר שהוא גבוה ארבע אמות או דרך הרבים או נהר פטור המדליק בתוך שלו עד כמה תעבור הדליקה רבי אליעזר בן עזריה אומר רואין אותה כאלו היא באמצע בית כור רבי אליעזר אומר שש עשרה אמות בדרך רשות הרבים רבי עקיבא אומר חמשים אמה רבי שמעון אומר שלם ישלם המבעיר את הבערה הכל לפי הדליקה:

ה המדליק את הגדיש והיו בו כלים ודלקו רבי יהודה אומר ישלם (כל) מה שבתוכו וחכמים אומרים אינו משלם אלא גדיש של חטין או של שעורים ה"ה גדי כפות לו ועבד סמוך לו ונשרף עמו חייב עבד כפות לו וגדי סמוך לו ונשרף עמו פטור ומודים חכמים לרבי יהודה במדליק את הבירה שהוא משלם כל מה שבתוכה שכן דרך בני אדם להניח בבתים:

י גַּץ שִׁיָּצָא מִתַּחַת הַפֶּטִישׁ וְהִזִּיק חֵיב גָּמֹל שֶׁהִיָּה טָעוֹן פְּשָׁתָן וְעָבַר בְּרִשּׁוֹת הָרָבִים וְנִכְנָס פְּשָׁתָנוּ לְתוֹךְ הַחֲנוּת וְדָלְקָה בָּנֵרוֹ שֶׁל חֲנוּנִי וְהִדְלִיק אֶת הַבִּירָה בְּעַל הַגָּמֹל חֵיב הַנִּיחַ הַחֲנוּנִי נָרוֹ מִבַּחוּץ הַחֲנוּנִי חֵיב רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בָּנֵר חֲנֻכָּה פָּטוּר:

פרק ז

מְרַבָּה מֵדַת תְּשֻׁלוּמֵי כָּפֹל מִמֵּדַת תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וְחֻמְשָׁה שֶׁמֵּדַת תְּשֻׁלוּמֵי כָּפֹל נוֹהֶגֶת בֵּין בְּדָבָר שִׁישׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים וּבֵין בְּדָבָר שֶׁאֵין בּוֹ רוּחַ חַיִּים וּמֵדַת תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וְחֻמְשָׁה אֵינָה נוֹהֶגֶת אֲלֵא בְּשׁוֹר וְשֶׁה בִּלְבָד שֶׁנֶּאֱמַר כִּי יִגְנוֹב אִישׁ שׁוֹר אוֹ שֶׁה וְטָבְחוֹ וּמָכְרוֹ וְגוֹמֵר אֵין הַגֹּנוֹב אַחֵר הַגֹּנוֹב מִשְׁלֵם תְּשֻׁלוּמֵי כָּפֹל וְלֹא הַטּוֹבֵחַ וְלֹא הַמוֹכֵר אַחֵר הַגֹּנוֹב מִשְׁלֵם תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וְחֻמְשָׁה:

ב גֹּנוֹב עַל פִּי שְׁנַיִם וְטָבַח וּמָכַר עַל פִּיהֶם אוֹ עַל פִּי שְׁנַיִם אַחֲרִים מִשְׁלֵם תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וְחֻמְשָׁה גֹּנוֹב וּמָכַר בְּשֶׁבֶת גֹּנוֹב וּמָכַר לְעִבּוּדַת אֱלִילִים גֹּנוֹב וְטָבַח וּמָכַר בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים גֹּנוֹב מִשְׁלֵם אָבִיו וְטָבַח וּמָכַר וְאַחֵר כֵּךְ מֵת אָבִיו גֹּנוֹב וְטָבַח וְאַחֵר כֵּךְ הַקָּדִישׁ מִשְׁלֵם תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וְחֻמְשָׁה גֹּנוֹב וְטָבַח לְרִפּוּאָה אוֹ לְכֻלָּבִים הַשּׁוֹחֵט וְנִמְצָא טְרֵפָה הַשּׁוֹחֵט חוֹלִין בַּעֲזָרָה מִשְׁלֵם תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וְחֻמְשָׁה רַבִּי שְׁמַעוֹן פּוֹטֵר בְּשֵׁנֵי אֵלוֹ:

ג גִּנְבַּעַל פִּי שְׁנַיִם וְטִבַּח וּמָכַר עַל פִּיהֶם וְנִמְצְאוּ זֹמְמִין.
 מְשַׁלְּמִין הַכֹּל. גִּנְבַּעַל עַל פִּי שְׁנַיִם וְטִבַּח וּמָכַר עַל פִּי שְׁנַיִם
 אֲחֵרִים. אֵלּוּ וְאֵלּוּ נִמְצְאוּ זֹמְמִין. הָרֵאשׁוֹנִים מְשַׁלְּמִין
 תְּשֻׁלוּמֵי כָּפֶל. וְהָאַחֲרוֹנִים מְשַׁלְּמִין תְּשֻׁלוּמֵי שְׁלֹשָׁה.
 נִמְצְאוּ אַחֲרוֹנִים זֹמְמִין. הוּא מְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוּמֵי כָּפֶל. וְהֵם
 מְשַׁלְּמִין תְּשֻׁלוּמֵי שְׁלֹשָׁה. אֶחָד מִן הָאַחֲרוֹנִים זֹמֵם. בְּטִלָּה
 עֵדוּת שְׁנִיָּה. אֶחָד מִן הָרֵאשׁוֹנִים זֹמֵם. בְּטִלָּה כָּל הָעֵדוּת.
 שְׂאֵם אֵין גְּנִיבָה אֵין טְבִיחָה וְאֵין מְכִירָה:

ד גִּנְבַּעַל עַל פִּי שְׁנַיִם וְטִבַּח וּמָכַר עַל פִּי עַד אֶחָד. אוֹ
 עַל פִּי עֶצְמוֹ. מְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוּמֵי כָּפֶל וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוּמֵי
 אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. גִּנְבַּעַל וְטִבַּח בְּשֶׁבֶת גִּנְבַּעַל וְטִבַּח לַעֲבוּדָת
 אֱלִילִים. גִּנְבַּעַל מְשַׁלֵּם אֲבִיו וּמֵת אֲבִיו. וְאַחֵר כֶּךָ טִבַּח וּמָכַר.
 גִּנְבַּעַל וְהַקָּדִישׁ וְאַחֵר כֶּךָ טִבַּח וּמָכַר. מְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוּמֵי
 כָּפֶל וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. רַבִּי שִׁמְעוֹן
 אוֹמֵר קָדָשִׁים שְׁחִיב בְּאַחֲרֵי־וֹתָם מְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה
 וַחֲמִשָּׁה. שְׂאֵין חֵיב בְּאַחֲרֵי־וֹתָם פְּטוּר:

ה מָכְרוּ חוּץ (מֵאֶחָד) מִמָּאָה שָׁבוּ. אוֹ שֶׁהִיטָה לוֹ בּוֹ
 שׁוֹתְפוֹת. הַשּׁוֹחֵט וְנִתְּנֵבֶלָה בִּידּוֹ. הַנוֹחֵר וְהַמַּעֲקָר מְשַׁלֵּם
 תְּשֻׁלוּמֵי כָּפֶל. וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. גִּנְבַּעַל
 בְּרִשּׁוֹת הַבְּעָלִים וְטִבַּח (וּמָכַר) חוּץ מִרְשׁוֹתָם. אוֹ שֶׁגִּנְבַּעַל
 חוּץ מִרְשׁוֹתָם. וְטִבַּח וּמָכַר בְּרִשּׁוֹתָם. אוֹ שֶׁגִּנְבַעַל וְטִבַּח
 וּמָכַר חוּץ מִרְשׁוֹתָם. מְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה.
 אֲבָל גִּנְבַעַל וְטִבַּח וּמָכַר בְּרִשּׁוֹתָם פְּטוּר:

יְהִי מוֹשְׁכוֹ וְיוֹצֵא וּמֵת בְּרִשּׁוֹת הַבְּעָלִים פְּטוֹר. הַגְּבִיּהוּ
אוֹ שֶׁהוֹצִיאוֹ מִרִּשּׁוֹת הַבְּעָלִים וּמֵת חֵיב. נִתְּנוּ לְבִכּוּרֵת
בְּנוֹ. אוֹ לְבַעַל חֻבּוֹ. לְשׁוֹמֵר חֲנָם. וְלִשְׂוֹאֵל. לְנוֹשֵׂא שְׂכָר.
וְלִשְׂכָר. וְהִיא מוֹשְׁכוֹ וּמֵת בְּרִשּׁוֹת הַבְּעָלִים. פְּטוֹר.
הַגְּבִיּהוּ אוֹ שֶׁהוֹצִיאוֹ מִרִּשּׁוֹת הַבְּעָלִים וּמֵת. חֵיב:

י אֵין מְגִדְלִין בְּהֵמָה דְּקָה בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל. אֲבָל מְגִדְלִין
בְּסוּרְיָא וּבְמִדְבָּרוֹת שְׂבָאֲרֵץ יִשְׂרָאֵל. אֵין מְגִדְלִין תְּרַנְגוּלִין
בִּירוּשָׁלַיִם מִפְּנֵי הַקְּדָשִׁים. וְלֹא כֹהֲנִים בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי
הַטְּהוֹרוֹת. וְלֹא יְגַדֵּל יִשְׂרָאֵל חֲזִירִים בְּכָל מְקוֹם. לֹא יְגַדֵּל
אָדָם אֶת הַכֶּלֶב אֲלֵא אִם כֵּן הִיא קְשׁוּר בְּשִׁלְשֻׁלֶת. אֵין
פוֹרְסִין נִשְׁבִּין לַיוֹנִים. אֲלֵא אִם כֵּן הִיא רְחוּק מִן הַיָּשׁוּב
שְׁלֵשִׁים רִיס:

פרק ח

הַחוֹבֵל בַּחֲבִירוֹ חֵיב עָלָיו מִשּׁוֹם חֲמִשָּׁה דְּבָרִים. בְּנֶזֶק.
בְּצַעַר. בְּרַפּוּי. בְּשִׁבְתָּ. וּבִבְשָׁת. בְּנֶזֶק כִּיצַד.
סָמָא אֶת עֵינוֹ. קָטַע אֶת יָדוֹ. שִׁבַּר אֶת רִגְלוֹ. רוֹאֵין אוֹתוֹ
כְּאִלוֹ הוּא עֹבֵד נִמְכָּר בְּשׁוּק. וְשִׁמִּין כֶּמֶה הִיא יָפָה וְכֵמֶה
הוּא יָפָה. צַעַר. כְּנֹאז בְּשִׁפּוּד. אוֹ בְּמִסְמָר. וְאַפִּילוּ עַל
צַפְרָנוֹ. מְקוֹם שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה חֲבוּרָה. אוֹמְדִין כֶּמֶה אָדָם
כִּיּוֹצֵא בָּזָה. רוֹצֵה לְטוֹל לַהֲיוֹת מִצִּטָּעַר כִּדְּרַפּוּי. הִכְהוּ
חֵיב לְרַפְּאוֹתוֹ. עָלוּ בוֹ צִמְחִים. אִם מִחֲמַת הַמָּכָה חֵיב.
שֶׁלֹא מִחֲמַת הַמָּכָה פְּטוֹר. חֵיתָה וְנִסְתָּרָה חֵיתָה וְנִסְתָּרָה.

חֵיב לְרַפְּאוֹתוֹ. חֵיתָה כָּל צָרָכָה. אֵינוֹ חֵיב לְרַפְּאוֹתוֹ. שֶׁבֶת
 רוֹאִין אוֹתוֹ בְּאֵלוֹ הוּא שׁוֹמֵר קְשׁוּאִין. שְׂכָבֵר נָתַן לוֹ דְּמֵי
 יָדוֹ וְדְמֵי רִגְלוֹ. בִּשְׁתֵּי הַכֹּל לְפִי הַמְּבִישׁ וְהַמְּתַבֵּישׁ. הַמְּבִישׁ
 אֶת הָעֵרוֹם. הַמְּבִישׁ אֶת הַסּוּמָא. וְהַמְּבִישׁ אֶת הַיֵּשֶׁן חֵיב.
 וַיֵּשֶׁן שְׂבִישׁ פָּטוּר. נָפַל מִן הַגֵּג וְהִזִּיק וּבִישׁ. חֵיב עַל
 הַנֶּזֶק. וּפָטוּר עַל הַבִּשְׁתִּי. (שְׁנַאֲמַר וְשָׁלַחַה יָדָהּ וְהִחֲזִיקָהּ
 בְּמַבוּשִׁיו. אֵינוֹ חֵיב עַל הַבִּשְׁתִּי) עַד שֶׁיְהִי מְתַכּוּיִן:

בִּזְה חֹמֶר בְּאֶדָם מִבְּשׁוֹר. שֶׁהָאָדָם מְשַׁלֵּם נֶזֶק צֶעַר רַפּוּי
 שֶׁבֶת וּבִשְׁתִּי. וּמְשַׁלֵּם דְּמֵי וְלָדוֹת. וְשׁוֹר אֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶלָּא
 נֶזֶק. וּפָטוּר מִדְּמֵי וְלָדוֹת:

אֵל הַמֶּכָּה אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ וְלֹא עָשָׂה בָּהֶם חֲבוּרָה.
 וְהַחֹבֵל בְּחֻבְרֵי בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים. חֵיב בְּכָלֶן. הַחֹבֵל בְּעֶבֶד
 עֲבָרִי. חֵיב בְּכָלֶן. חוּץ מִן הַשֶּׁבֶת בְּזֶמֶן שֶׁהוּא שְׁלוֹ. הַחֹבֵל
 בְּעֶבֶד כְּנַעֲנִי שֶׁל אַחֲרִים חֵיב בְּכָלֶן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵין
 לְעֶבְדִּים בִּשְׁתִּי:

דִּ חֵרֶשׁ שׁוֹטֵה וְקָטָן פְּגִיעֶתָן רָעָה. הַחֹבֵל בָּהֶן חֵיב. וְהֵם
 שְׁחִבְלוּ בְּאַחֲרֵים פָּטוּרִין. הָעֶבֶד וְהָאִשָּׁה פְּגִיעֶתָן רָעָה.
 הַחֹבֵל בָּהֶן חֵיב. וְהֵם שְׁחִבְלוּ בְּאַחֲרֵים פָּטוּרִין. אֲבָל
 מְשַׁלְּמִין לְאַחַר זֶמֶן. נִתְּגַרְשָׁה הָאִשָּׁה. נִשְׁתַּחֲרַר הָעֶבֶד.
 חֵיבִין לְשֵׁלִם:

ה' המכה אביו ואמו ועשה בהן חבורה. החובל בחבירו בשבת פטור מכלן. מפני שהוא נדון בנפשו. והחובל בעבד כנעני שלו. פטור מכלן:

י' התוקע לחבירו נותן לו סלע. רבי יהודה אומר משום רבי יוסי הגלילי מנה. סטרו נותן לו מאתים זוז. לאחר ידו נותן לו ארבע מאות זוז. צרם באזנו. תלש בשערו. רקק והגיע בו רוקו. העביר טליתו ממנו. פרע ראש האשה בשוק. נותן ארבע מאות זוז. הכל לפי כבודו. אמר רבי עקיבא אפילו עניים שבישראל רואין אותם כאלו הם בני חורין שיירדו מנכסיהם. שהם בני אברהם יצחק ויעקב. ומעשה באחד שפרע ראש האשה בשוק ובאה לפני רבי עקיבא וחיבו לתן לה ארבע מאות זוז. אמר לו רבי תן לי זמן. נתן לו זמן. שמרה עומדת על פתח חצרה. ושבר את הפך בפניה. ובו כאיסר שמן. גלתה את ראשה והיתה מטפחת ומנחת ידה על ראשה. העמיד עליה עדים. ובא לפני רבי עקיבא אמר לו (רבי) לזו אני נותן ארבע מאות זוז. אמר לו לא אמרת כלום. שהחובל בעצמו אף על פי שאינו רשאי פטור. אחרים שחבלו בו חייבין. הקוצץ נטיעותיו אף על פי שאינו רשאי פטור. אחרים (שקצצו את נטיעותיו) חייבים:

י' אף על פי שהוא נותן לו. אינו נמחל לו עד שיבקש ממנו. שנאמר ועתה השב אשת וגומר. ומנן שלא יהא המוחל אכזרי שנאמר ויתפלל אברהם אל האלהים

וְגוֹמֵר. הָאוֹמֵר סָמָא אֶת עֵינָיו קָטַע אֶת יָדָיו שֶׁבֶר אֶת
 רִגְלָיו חֵיב. עַל מִנַּת לַפְטוֹר חֵיב. קָרַע אֶת כְּסוּתָיו שֶׁבֶר
 אֶת כַּדֵּי חֵיב. עַל מִנַּת לַפְטוֹר פְּטוֹר. עָשָׂה כֵּן לְאִישׁ פְּלוֹנִי
 עַל מִנַּת לַפְטוֹר. חֵיב. בֵּין בְּגוּפוֹ בֵּין בְּמִמּוֹנוֹ:

פרק ט

הַגּוֹזֵל עֲצִים וְעֶשְׂאֵן כָּלִים. צָמַר וְעֶשְׂאֵן בְּגָדִים. מְשַׁלֵּם
 כְּשַׁעַת הַגּוֹזֵל. גֹּזֵל פָּרָה מְעַבְרָת וְיֹלְדָה. רָחֵל
 טְעוּנָה וְגִזְזָה. מְשַׁלֵּם דָּמֵי פָּרָה הָעוֹמֶדֶת לִילֵד. דָּמֵי רָחֵל
 הָעוֹמֶדֶת לִגְזֹז. גֹּזֵל פָּרָה וְנִתְעַבְּרָה אֶצְלוֹ וְיֹלְדָה. רָחֵל
 וְנִטְעָנָה אֶצְלוֹ וְגִזְזָה. מְשַׁלֵּם כְּשַׁעַת הַגּוֹזֵל. זֶה הַכֹּל כֹּל
 הַגּוֹזְלִים. מְשַׁלְמִין כְּשַׁעַת הַגּוֹזֵל:

^ב גֹּזֵל בַּהֶמָּה וְהַזְקִינָה. עֲבָדִים וְהַזְקִינוּ. מְשַׁלֵּם כְּשַׁעַת
 הַגּוֹזֵל. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר בְּעֲבָדִים אוֹמֵר לוֹ הֲרִי שְׁלָךְ
 לַפְּנִיךְ. גֹּזֵל מִטְבֵּעַ וְנִסְדֵּק. פִּירוֹת וְהִרְקִיבוּ. זֵין וְהַחְמִיץ.
 מְשַׁלֵּם כְּשַׁעַת הַגּוֹזֵל. מִטְבֵּעַ וְנִפְסָל. תְּרוּמָה וְנִטְמָאת.
 חֶמֶץ וְעֵבֶר עָלָיו הַפֶּסַח. בַּהֶמָּה וְנִעְבְּדָה בָּהּ עֲבִירָה. אוֹ
 שִׁנְפָּסָלָה מֵעַל גְּבִי מִזְבֵּחַ. אוֹ שֶׁהִיתָה יוֹצֵא לְסֶקֶל. אוֹמֵר
 לוֹ הֲרִי שְׁלָךְ לַפְּנִיךְ:

^ג נָתַן לְאוֹמְנִים לְתַקֵּן וְקִלְקְלוּ. חֵיבִים לְשֵׁלִם. נָתַן לְחֹרֶשׁ
 שָׂדֶה תִּיבָה וּמִגְדָּל לְתַקֵּן. וְקִלְקַל. חֵיב לְשֵׁלִם. הַבְּנָאִי
 שֶׁקִּבֵּל עָלָיו לְסִתּוֹר אֶת הַכֶּתֶל. וְשֶׁבֶר אֶת הָאֲבָנִים אוֹ

שֶׁהַזֵּיק חָיֵב לְשֵׁלֵם. הֵיכָה סוֹתֵר מִצֵּד זֶה. וְנִפְלַ מִצֵּד אַחֵר.
פְּטוּר. וְאִם מִחֲמַת הַמִּכָּה חָיֵב:

ד' הַנּוֹתֵן צֶמֶר לְצַבֵּעַ וְהַקֹּדִיחוֹ יוֹרֶה. נוֹתֵן לוֹ דָּמִי צֶמְרוֹ.
צָבָעוּ כָּאוֹר. אִם הִשְׁבַּח יִתֵּר עַל הַיִּצְיָאָה. נוֹתֵן לוֹ אֶת
הַיִּצְיָאָה. וְאִם הַיִּצְיָאָה יִתֵּרָה עַל הַשְּׁבַח. נוֹתֵן לוֹ אֶת
הַשְּׁבַח. לְצַבּוֹעַ לוֹ אָדוּם. וְצָבָעוּ שְׁחֹר. שְׁחֹר וְצָבָעוּ
אָדוּם. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר נוֹתֵן לוֹ דָּמִי צֶמְרוֹ. רַבִּי יְהוּדָה
אוֹמֵר אִם הִשְׁבַּח יוֹתֵר עַל הַיִּצְיָאָה. נוֹתֵן לוֹ אֶת הַיִּצְיָאָה.
וְאִם הַיִּצְיָאָה יִתֵּרָה עַל הַשְּׁבַח. נוֹתֵן לוֹ אֶת הַשְּׁבַח:

ה' הַגּוֹזֵל אֶת חֲבִירוֹ שְׁוֶה פְּרוּטָה וְנִשְׁבַּע לוֹ. יוֹלִיכֵנוּ אַחֲרָיו
(אֶפִּילוֹ) לְמַדִּי. לֹא יִתֵּן לֹא לִבְנוֹ. וְלֹא לְשְׁלוּחוֹ. אֲבָל נוֹתֵן
לְשְׁלִיחַ בֵּית דִּין. וְאִם מֵת יַחֲזִיר לְיוֹרְשָׁיו:

ו' נָתַן לוֹ אֶת הַקֶּרֶן. וְלֹא נָתַן לוֹ אֶת הַחֲמִשׁ. מָחַל לוֹ עַל
הַקֶּרֶן. וְלֹא מָחַל לוֹ עַל הַחֲמִשׁ. מָחַל לוֹ עַל זֶה וְעַל זֶה.
חוּץ מִפְּחוֹת מְשֻׁוּה פְּרוּטָה בַּקֶּרֶן. אֵינוֹ צָרִיד לִילֵךְ אַחֲרָיו.
נָתַן לוֹ אֶת הַחֲמִשׁ. וְלֹא נָתַן לוֹ אֶת הַקֶּרֶן. מָחַל לוֹ עַל
הַחֲמִשׁ. וְלֹא מָחַל לוֹ עַל הַקֶּרֶן. מָחַל לוֹ עַל זֶה וְעַל זֶה.
חוּץ מְשֻׁוּה פְּרוּטָה בַּקֶּרֶן. צָרִיד לִילֵךְ אַחֲרָיו:

ז' נָתַן לוֹ אֶת הַקֶּרֶן. וְנִשְׁבַּע לוֹ עַל הַחֲמִשׁ. הֲרִי זֶה מְשֻׁלֵּם
חֲמִשׁ עַל חֲמִשׁ. עַד שִׁיתִּמָּעֵט הַקֶּרֶן פְּחוֹת מְשֻׁוּה פְּרוּטָה.
וְכֵן בַּפְּקָדוֹן. אוֹ בַתְּשׁוּמַת יָד. אוֹ בַּגָּזֵל. אוֹ עָשָׂק אֶת עַמִּיתוֹ.
אוֹ מִצָּא אֲבִידָה וְכַחֵשׁ בָּהּ וְנִשְׁבַּע עַל שְׁקָר. הֲרִי זֶה מְשֻׁלֵּם

קָרַן וְחָמֵשׁ וְאֶשֶׁם הֵיכָן פִּקְדוֹנִי אָמַר לוֹ נֶאֱבֹד מִשְׁבִּיעֶךָ
אָנִי וְאָמַר אָמֵן וְהָעֲדִים מְעִידִין אוֹתוֹ שְׁאֵכְלוּ מִשְׁלֵם קָרַן
הוֹדָה מִעֲצָמוֹ מִשְׁלֵם קָרַן וְחָמֵשׁ וְאֶשֶׁם:

הֵיכָן פִּקְדוֹנִי אָמַר לוֹ נִגְנַב מִשְׁבִּיעֶךָ אָנִי וְאָמַר אָמֵן
וְהָעֲדִים מְעִידִים אוֹתוֹ שְׁגָנְבוּ מִשְׁלֵם תְּשְׁלוּמֵי כָּפֹל הוֹדָה
מִעֲצָמוֹ מִשְׁלֵם קָרַן וְחָמֵשׁ וְאֶשֶׁם:

הַגּוֹזֵל אֶת אָבִיו וְנִשְׁבַּע לוֹ וּמַת הָרִי זֶה מִשְׁלֵם קָרַן
וְחָמֵשׁ לְבָנָיו אוֹ לְאֶחָיו וְאִם אֵינוֹ רוֹצֶה אוֹ שָׁאִין לוֹ לֹא
וּבִעָלִי הַחוּב בָּאִים וְנִפְרָעִים:

הָאוֹמֵר לְבָנוֹ קוֹנֵם אִי אֶתָּה נִהְיָה מִשְׁלִי אִם מֵת יִירָשְׁנוּ
בְּחַיָּיו וּבְמוֹתוֹ אִם מֵת לֹא יִירָשְׁנוּ וַיִּחְזִיר לְבָנָיו אוֹ לְאֶחָיו
וְאִם אֵין לוֹ לֹא וּבִעָלִי הַחוּב בָּאִים וְנִפְרָעִים:

הַגּוֹזֵל אֶת הָגֵר וְנִשְׁבַּע לוֹ וּמַת הָרִי זֶה מִשְׁלֵם קָרַן
וְחָמֵשׁ לְכֹהֲנִים וְאֶשֶׁם לְמִזְבֵּחַ שֶׁנֶּאֱמַר וְאִם אֵין לְאִישׁ
גּוֹאֵל לְהָשִׁיב הָאֶשֶׁם אֵלָיו הָאֶשֶׁם הַמּוֹשֵׁב לֵי לִכְהֵן וְגוֹמֵר
הִיָּה מַעֲלָה אֶת הַכֶּסֶף וְאֶת הָאֶשֶׁם וּמַת הַכֶּסֶף יִנָּתֵן לְבָנָיו
וְהָאֶשֶׁם יִרְעָה עַד שִׁסְתָּאב וַיִּמָּכֵר וַיִּפְּלוּ דָמָיו לַנִּדְבָה:

נָתַן הַכֶּסֶף לְאֶנְשֵׁי מִשְׁמֵר וּמַת אֵין הַיּוֹרְשִׁין יְכוּלִין
לְהוֹצִיא מִיָּדָם שֶׁנֶּאֱמַר אִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן לִכְהֵן לוֹ יִהְיֶה
נָתַן הַכֶּסֶף לְהַוִּירֵב וְאֶשֶׁם לִידְעָה יֵצֵא אֶשֶׁם לְהַוִּירֵב
וְכֶסֶף לִידְעָה אִם קָיָם הָאֶשֶׁם יִקְרִיבוּהוּ בְּנֵי יִדְעָה וְאִם

לֹא יִחְזִיר וַיָּבִיא אֶשֶׁם אַחֲרֵי שֶׁהֵמְבִיא גָזִילוֹ עַד שֶׁלֹּא
הֵבִיא אֶשְׁמוֹ יֵצֵא הֵבִיא אֶשְׁמוֹ עַד שֶׁלֹּא הֵבִיא גָזִילוֹ לֹא
יֵצֵא נָתַן אֶת הַקֶּרֶן וְלֹא נָתַן לוֹ אֶת הַחֲמִשׁ אֵין הַחֲמִשׁ
מֵעֵכָב:

פרק י

הַגִּזְזָל וּמֵאכִיל אֶת בָּנָיו וְהֵנִיחַ לַפְּנִיָּהֶם פְּטוּרִין מִלְּשָׁלֵם.
וְאִם הָיָה דָּבָר שֵׁישׁ בּוֹ אַחֲרִיּוֹת חִיבִין לְשָׁלֵם אֵין
פּוֹרְטִין לֹא מִתִּיבַת הַמוֹכְסִין וְלֹא מִכִּיס שֶׁל גִּבְאִין וְאֵין
נוֹטְלִין מֵהֶם צִדְקָה אֲבָל נוֹטֵל הוּא מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ אוֹ מִן
הַשּׁוּק:

^א נָטְלוּ מוֹכְסִין אֶת חֲמוּרָו וְנָתְנוּ לוֹ חֲמוּר אַחֲרֵי גָזְלוֹ
לְסֻטִּים אֶת כֶּסֶתוֹ וְנָתְנוּ לוֹ כֶּסֶת אַחֲרַת הָרִי אֵלּוּ שְׁלוֹ.
מִפְּנֵי שֶׁהִבְעֵלִים מִתִּיאֲשִׁין מֵהֶן הַמְצִיל מִן הַנֶּהָר אוֹ מִן
הַגִּיס אוֹ מִן הַלְסֻטִּים אִם נִתִּיאֲשׁוּ הִבְעֵלִים הָרִי אֵלּוּ שְׁלוֹ.
וְכֵן נָחִיל שֶׁל דְּבוּרִים אִם נִתִּיאֲשׁוּ הִבְעֵלִים הָרִי אֵלּוּ שְׁלוֹ.
אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָא נֶאֱמַנָת אִשָּׁה אוֹ קָטָן לוֹמַר.
מִכָּאן יֵצֵא נָחִיל זֶה וּמֵהֶלֶךְ בְּתוֹךְ שְׂדֵה חֲבִירוֹ לְהַצִּיל אֶת
נָחִילוֹ וְאִם הִזִּיק מִשְׁלֵם מֵה שֶׁהִזִּיק אֲבָל לֹא יִקּוֹץ אֶת
סוֹכּוֹ עַל מְנַת לִתֵּן אֶת הַדָּמִים רַבִּי יִשְׁמַעְיֵאל בֶּנוֹ שֶׁל רַבִּי
יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָא אוֹמַר אֵף קוֹצֵץ וְנוֹתֵן אֶת הַדָּמִים:

ג המכיר כליו וספריו ביד אחר ויצא לו שם גניבה בעיר.
ישבע לו לזכות כמה הוציא ויטול ואם לאו לא כל הימנו.
שאני אומר מכרן לאחר ולקחן זה הימנו:

ד זה בא בחביתו של יין וזה בא בכדו של דבש נסדקה
חבית של דבש ושפך זה את יינו והציל את הדבש
לתוכה אין לו אלא שכרו ואם אמר אציל את שלך
ואתה נותן לי דמי שלי חייב לתן לו שטף נהר חמור
וחמור חבירו שלו יפה מנה ושל חבירו מאתים הניח
זה את שלו והציל את של חבירו אין לו אלא שכרו
ואם אמר לו אני אציל את שלך ואתה נותן לי דמי שלי
חייב לתן לו:

ה הגזול שדה מחבירו ונטלוהו מסיקין אם מפת מדינה
היא אומר לו הרי שלך לפניך ואם מחמת הגזלן חייב
להעמיד לו שדה אחר שטפה נהר אומר לו הרי שלך
לפניך:

ו הגזול את חבירו או שלוה הימנו או שהפקיד לו
בישוב לא יחזיר לו במדבר על מנת לצאת במדבר.
יחזיר לו במדבר:

ז האומר לחבירו גזלתיך הלוייתי הפקדת אצלי ואני
יודע אם החזרתי לך אם לא החזרתי לך חייב לשלם.
אבל אם אמר לו אני יודע אם גזלתיך אם הלוייתי אם
הפקדת אצלי פטור מלשלם:

ח הגונב טלה מן העדר והחזירו ומת או נגנב חיב באחריותו לא ידעו בעלים לא בגניבתו ולא בחזירתו ומנו את הצאן והיא שלימה פטור (מלשלים):

ט אין לזקחין מן הרועים צמר וחלב וגדיים ולא משומרי פירות עצים ופירות אבל לזקחים מן הנשים כלי צמר ביהודה וכלי פשתן בגליל ועגלים בשרון וכלן שאמרו להטמין אסור ולזקחין בצים ותרגולים בכל מקום:

י מוכין שהכובס מוציא הרי אלו שלו ושהסורק מוציא הרי אלו של בעל הבית אם היה השחור על גבי הלבן נוטל את הכל והן שלו יתר מכן הרי אלו של בעל הבית החיט ששיר (מן) החוט כדי לתפור בו ומטלית שהיא שלש על שלש הרי אלו של בעל הבית מה שהחרש מוציא במעצד הרי אלו שלו ובכשיל של בעל הבית ואם היה עושה אצל בעל הבית אף הנסרת של בעל הבית: סליק

מסכת בבא מציעא

פרק א

שנים או חזין בטלית זה אומר אני מצאתיה וזה אומר
אני מצאתיה זה אומר כלה שלי וזה אומר כלה
שלי זה ישבע שאין לו בה פחות מחציה וזה ישבע שאין
לו בה פחות מחציה ויחלוקו זה אומר כלה שלי וזה
אומר חציה שלי האומר כלה שלי ישבע שאין לו בה
פחות משלשה חלקים והאומר חציה שלי ישבע שאין
לו בה פחות מרביע זה נוטל שלשה חלקים וזה נוטל
רביע:

ב היו שנים רוכבין על גבי בהמה או שהיה אחד רוכב
ואחד מנהיג זה אומר כלה שלי וזה אומר כלה שלי זה
ישבע שאין לו בה פחות מחציה וזה ישבע שאין לו בה
פחות מחציה ויחלוקו בזמן שהן מודים או שיש להן
עדים חולקים בלא שבועה:

ג היה רוכב על גבי בהמה וראה את המציאה ואמר
לחבירו תנה לי נטלה ואמר אני זכיתי בה זכה בה אם
משנתנה לו אמר אני זכיתי בה תחלה לא אמר כלום:

ד ראה את המציאה ונפל לו עליה ובא אחר והחזיק בה
זה שהחזיק בה זכה בה ראה אותן רצין אחר מציאה
אחר צבי שבור אחר גזלות שלא פרחו ואמר זכתה

לִי שְׂדֵי זִכְתָּה לֹא הָיָה צָבִי רֶץ בְּדַרְכוֹ אוֹ שֶׁהָיוּ גִזְלוֹת
מִפְּרִיחִין וְאָמַר זִכְתָּה לִי שְׂדֵי לֹא אָמַר כָּלוּם:

ה' מְצִיאת בָּנוּ וּבָתּוֹ הַקֹּטְנִים מְצִיאת עֲבָדוֹ וְשִׁפְחָתוֹ
הַכְּנַעֲנִים מְצִיאת אִשְׁתּוֹ הָרִי אֵלּוּ שְׁלוֹ מְצִיאת בָּנוּ וּבָתּוֹ
הַגְּדוֹלִים מְצִיאת עֲבָדוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הָעֶבְרִים מְצִיאת אִשְׁתּוֹ
שֶׁגִּרְשָׁהּ אָף עַל פִּי שְׁלֹא נָתַן לָהּ כְּתוּבָתָהּ הָרִי אֵלּוּ
שְׁלָהּ:

י' מָצָא שְׁטָרֵי חֹב אִם יֵשׁ בָּהֶן אַחֲרִיּוֹת נִכְסִים לֹא יַחְזִיר.
שְׁבִית דִּין נִפְרָעִין מֵהֶן אֵין בָּהֶן אַחֲרִיּוֹת נִכְסִים יַחְזִיר.
שָׂאִין בֵּית דִּין נִפְרָעִין מֵהֶן דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר וְחֻכְמִים
אוֹמְרִים בֵּין כֶּךָּ וּבֵין כֶּךָּ לֹא יַחְזִיר מִפְּנֵי שְׁבִית דִּין נִפְרָעִין
מֵהֶן:

ז' מָצָא גִטֵּי נָשִׁים וְשִׁחְרוּרֵי עֲבָדִים דִּיתִיקֵי מִתְּנָה
וְשׁוֹבְרִים הָרִי זֶה לֹא יַחְזִיר שְׂאֵנִי אוֹמַר כְּתוּבִים הָיוּ
וְנִמְלֵךְ עֲלֵיהֶם שְׁלֹא לְתָנָם:

ח' מָצָא אַגְרוֹת שׁוֹם וְאַגְרוֹת מְזוֹן שְׁטָרֵי חֲלִיצָה וּמֵאוּנִין
וְשְׁטָרֵי בִּירוּרִין וְכָל מַעֲשֵׂה בֵּית דִּין הָרִי זֶה יַחְזִיר מָצָא
בַּחֲפִיסָה אוֹ בְּדִלוּסְקָמָא תִּכְרִיךְ שֶׁל שְׁטָרוֹת אוֹ אַגְדָּה
שֶׁל שְׁטָרוֹת הָרִי זֶה יַחְזִיר וְכַמָּה הִיא אַגְדָּה שֶׁל שְׁטָרוֹת
שְׁלֹשָׁה קְשׁוּרִין זֶה בְּזֶה רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמַר
אֶחָד הַלֹּאֶה מְשַׁלְּשָׁה יַחְזִיר לַלֹּאֶה שְׁלֹשָׁה הַלֹּוִין מֵאֶחָד
יַחְזִיר לַמִּלְוָה מָצָא שְׁטָר בֵּין שְׁטָרוֹתָיו וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה

טיבוֹ יִהְיֶה מִנַּח עַד שְׂיבָא אֵלֶיהוּ אִם יֵשׁ עִמָּהֶן סִמְפוּנוֹת.
יַעֲשֶׂה מָה שֶׁבְּסִמְפוּנוֹת:

פרק ב

אֵלּוּ מְצִיאוֹת שְׁלוֹ וְאֵלּוּ חֵיב לְהַכְרִיז. אֵלּוּ מְצִיאוֹת
שְׁלוֹ. מֶצֶא פִּירוֹת מְפֻזָּרִין. מַעוֹת מְפֻזָּרוֹת. כְּרִיכוֹת
בְּרִשּׁוֹת הָרָבִים. וְעִגּוּלֵי דְבִילָה. כְּכָרוֹת שֶׁל נַחְתּוּם.
מַחְרוּזוֹת שֶׁל דָּגִים. וְחֲתִיכוֹת שֶׁל בָּשָׂר. וְגִזֵּי צֶמֶר הַבָּאוֹת
מִמְדִּינַתָּן. וְאַנִּיצֵי פֶשֶׁתָּן. וְלִשּׁוֹנוֹת שֶׁל אֲרָגְמָן. הָרִי אֵלּוּ
שְׁלוֹ. (דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר) רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כָּל שֵׁשׁ בּוֹ שְׁנוֹי
חֵיב לְהַכְרִיז. כִּיצַד. מֶצֶא עִגּוּל וּבִתּוּכוֹ חֶרֶס. כְּכָר וּבִתּוּכוֹ
מַעוֹת. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזָר אוֹמֵר כָּל כְּלִי אֲנַפְרִיא אֵינוֹ
חֵיב לְהַכְרִיז:

^ב וְאֵלּוּ חֵיב לְהַכְרִיז. מֶצֶא פִּירוֹת בְּכָלִי. אוֹ כְּלִי כְּמוֹת
שֶׁהוּא. מַעוֹת בְּכִיס אוֹ כִּיס כְּמוֹת שֶׁהוּא. צְבוּרֵי פִּירוֹת
צְבוּרֵי מַעוֹת. שְׁלִשָּׁה מִטְבָּעוֹת זֶה עַל גֵּב זֶה. כְּרִיכוֹת
בְּרִשּׁוֹת הִיחִיד וְכְכָרוֹת שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. וְגִזֵּי צֶמֶר
הַלְקוּחוֹת מִבֵּית הָאוֹמֶן. כִּדֵּי יִזֵּן וְכִדֵּי שֶׁמֶן. הָרִי אֵלּוּ חֵיב
לְהַכְרִיז:

^ג מֶצֶא אַחֵר הַגֶּפֶה. אוֹ אַחֵר הַגָּדָר. גּוֹזְלוֹת מְקַשְׂרִין.
אוֹ בְּשִׁבְלִין שֶׁבְּשָׂדוֹת. הָרִי זֶה לֹא יִגַּע בָּהֶן. מֶצֶא כְּלִי
בְּאַשְׁפָּה אִם מְכֻסָּה לֹא יִגַּע בּוֹ. אִם מְגֻלָּה נוֹטֵל וּמַכְרִיז.
מֶצֶא בָּגֶל וּבִכְתָּל יִשֹּׁן. הָרִי אֵלּוּ שְׁלוֹ. מֶצֶא בִּכְתָּל חֲדָשׁ.

מִחְצִיו וְלַחוּץ שָׁלוֹ. מִחְצִיו וְלַפְּנִים שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. אִם הָיָה מְשָׁבִירוֹ לְאַחֲרִים. אָפִילוֹ מֵצֵא בְּתוֹךְ הַבַּיִת. הָרִי אֵלּוֹ שָׁלוֹ:

י' מֵצֵא בְּחֻנּוֹת הָרִי אֵלּוֹ שָׁלוֹ. בֵּין הַתִּיבָה וְלַחֲנוּנֵי הָרִי אֵלּוֹ שֶׁל חֲנוּנֵי. לַפְּנֵי שֶׁל שְׁלֹחֲנֵי. הָרִי אֵלּוֹ שָׁלוֹ. בֵּין הַכֶּסֶּא וְלִשְׁלֹחֲנֵי הָרִי אֵלּוֹ לְשְׁלֹחֲנֵי. הַלּוֹקֵחַ פִּירוֹת מִחֲבִירוֹ. אוֹ שֶׁשָּׁלַח לוֹ חֲבִירוֹ פִּירוֹת. וּמֵצֵא בָּהֶן מַעוֹת. הָרִי אֵלּוֹ שָׁלוֹ. אִם הָיוּ צְרוּרִין נוֹטֵל וּמַכְרִיז:

ה' אִף הַשְּׂמֵלָה הָיְתָה בְּכָלֹל כָּל אֵלֶּה. לָמָּה יֵצְאָה. לְהַקִּישׁ אֵלֶיהָ. לֹאמַר לָךְ מָה שְּׂמֵלָה מִיּוֹחֶדֶת שֵׁישׁ בָּהּ סִימָנוֹן. וַיֵּשׁ לָהּ תוֹבָעִים. אִף כָּל דְּבָר שֵׁישׁ בּוֹ סִימָנִים. וַיֵּשׁ לוֹ תוֹבָעִים. חַיֵּב לְהַכְרִיז:

י' וְעַד מָתִי חַיֵּב לְהַכְרִיז. עַד כְּדֵי שִׁידְעוּ בּוֹ שְׂכִינָיו. דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שְׁלֹשׁ רְגָלִים. וְאַחֵר הָרָגֶל הָאֲחֵרוֹן שִׁבְעָה יָמִים. כְּדֵי שִׁילַךְ לְבֵיתוֹ שְׁלֹשָׁה. וַיַּחֲזוֹר שְׁלֹשָׁה. וַיַּכְרִיז יוֹם אֶחָד:

י' אָמַר אֶת הָאֲבִידָה וְלֹא אָמַר אֶת סִימָנֶיהָ. לֹא יִתֵּן לוֹ. וְהִרְמָאֵי אִף עַל פִּי שֶׁאָמַר סִימָנֶיהָ לֹא יִתֵּן לוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר עַד דְּרוֹשׁ אַחִיד אוֹתוֹ. עַד שֶׁתְּדַרּוֹשׁ אֶת אַחִיד. אִם רִמָּאֵי הוּא. אִם אֵינוֹ רִמָּאֵי. כָּל דְּבָר שְׁעוֹשָׁה וְאוֹכֵל. יַעֲשֶׂה וַיֹּאכֵל. וְדָבָר שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה וְאוֹכֵל יִמְכֹּר. שֶׁנֶּאֱמַר וְהִשְׁבֹּתוֹ לוֹ. רָאָה הֵיאָד תְּשִׁיבֶנּוּ לוֹ. מָה יֵהָא בְּדָמִים. רַבִּי טְרַפּוֹן אוֹמֵר יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן. לְפִיכָךְ אִם נֶאֱבָדוּ חַיֵּב בְּאַחֲרִיּוֹתָן.

רבי עקיבא אומר לא ישתמש בהן. לפיכך אם נאבדו.
אינו חייב באחריותן:

ח מצא ספרים. קורא בהן אחת לשלשים יום. ואם אינו
יודע לקרות. גוללן. אבל לא ילמוד בהן בתחלה. ולא
יקרא אחר עמו. מצא כסות מנערה אחת לשלשים יום.
ושוטחה לצרכה. אבל לא לכבודו. כלי כסף וכלי נחשת.
משתמש בהן לצרכן. אבל לא לשוחקן. כלי זהב וכלי
זכוכית. לא יגע בהן עד שיבא אליהו. מצא שק או קפה.
וכל דבר שאין דרכו לטול. הרי זה לא יטול:

ט איזו היא אבידה. מצא חמור או פרה רועין בדרך. אין
זו אבידה. חמור וכליו הפוכין. פרה רצה בין הכרמים.
הרי זו אבידה. החזירה וברחה החזירה וברחה. אפילו
ארבעה וחמשה פעמים. חייב להחזירה. שנאמר השב
תשיבם. הִיָּה בְטֹל מִסָּלַע. לא יאמר לו תן לי סלע. אלא
נותן לו שכרו כפועל (בטל). אם יש שם בית דין. מתנה
בפני בית דין. אם אין שם בית דין. בפני מי יתנה. שלו
קודם:

י מצאה ברפת אין חייב בה. ברשות הרבים חייב בה.
ואם היתה בית הקברות לא יטמא לה. אם אמר לו אביו
הטמא או שאמר לו אל תחזיר. לא ישמע לו. פרק וטען.
פרק וטען. אפילו ארבעה וחמשה פעמים חייב. שנאמר
עזוב תעזוב. הלך וישב לו ואמר. הואיל ועליך מצוה. אם

רצונך לפרוק פרוק פטור שנאמר עמו אם היה זקן או חולה חייב מצוה מן התורה לפרוק אבל לא לטעון רבי שמעון אומר אף לטעון רבי יוסי הגלילי אומר אם היה עליו יתר על משאו אין זקוק לו שנאמר תחת משאו משאוי שהוא יכול לעמוד בו:

”אבדתו ואבדת אביו שלו קודמת אבדתו ואבדת רבו שלו קודמת אבדת אביו ואבדת רבו של רבו קודמת שאביו הביאו לחיי העולם הזה ורבו שלמדו חכמה מביאו לחיי העולם הבא ואם אביו חכם של אביו קודמת היה אביו ורבו נושאים משאוי מניח את של רבו ואחר כך מניח את של אביו היה אביו ורבו בבית השבי פודה את רבו ואחר כך פודה את אביו ואם (היה) אביו חכם פודה את אביו ואחר כך פודה את רבו:

פרק ג

המפקיד אצל חבירו בהמה או כלים ונגנבו או שאבדו שלם ולא רצה לישבע שהרי אמרו שומר חנם נשבע ויוצא נמצא הגנב משלם תשלומי כפל טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה למי משלם למי שהפקדון אצלו נשבע ולא רצה לשלם נמצא הגנב משלם תשלומי כפל טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה למי משלם לבעל הפקדון:

^ב השוֹכֵר פָּרָה מִחֲבִירוֹ וְהִשְׁאִילָהּ לְאַחַר וּמֵתָה כְּדֶרֶכָּהּ יִשְׁבַּע הַשּׁוֹכֵר שְׂמֵתָה כְּדֶרֶכָּהּ וְהִשְׁאִיל יִשְׁלַם לַשּׁוֹכֵר אָמַר רַבִּי יוֹסִי כִּי־צַד הָלָה עוֹשָׂה סְחוּרָה בְּפָרְתּוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ אֵלָּא תַחֲזוֹר פָּרָה לְבָעָלִים:

^ג אָמַר לְשָׁנִים גִּזְלָתִי לְאַחַד מִכֶּם מָנָה וְאֵינִי יוֹדֵעַ אֵיזָה מִכֶּם אוֹ אָבִיו שֶׁל אֶחָד מִכֶּם הִפְקִיד לִי מָנָה וְאֵינִי יוֹדֵעַ אֵיזָה הוּא נוֹתֵן לָזֶה מָנָה וְלָזֶה מָנָה שֶׁהוֹדָה מִפִּי עֲצָמוֹ:

^ד שְׁנַיִם שֶׁהִפְקִידוּ אֶצְלִי אֶחָד זֶה מָנָה וְזֶה מֵאֲתִים זֶה אוֹמֵר שְׁלִי מֵאֲתִים וְזֶה אוֹמֵר שְׁלִי מֵאֲתִים נוֹתֵן לָזֶה מָנָה וְלָזֶה מָנָה וְהִשְׁאִיר יְהִיא מִנָּח עַד שְׂיָבֵא אֵלֵיהֶוּ אָמַר רַבִּי יוֹסִי אִם בֵּן מֵהַ הִפְסִיד הֶרְמָאִי אֵלָּא הִכֵּל יְהִיא מִנָּח עַד שְׂיָבֵא אֵלֵיהֶוּ:

^ה וְכֵן שְׁנֵי כֻלִּים אֶחָד יָפָה מָנָה וְאֶחָד יָפָה אֶלֶף זוּזֵי זֶה אוֹמֵר יָפָה שְׁלִי וְזֶה אוֹמֵר יָפָה שְׁלִי נוֹתֵן אֶת הַקָּטָן לְאֶחָד מֵהֶן וּמִתּוֹךְ הַגָּדוֹל נוֹתֵן דְּמֵי קָטָן לְשֵׁנִי וְהִשְׁאִיר יְהִיא מִנָּח עַד שְׂיָבֵא אֵלֵיהֶוּ אָמַר רַבִּי יוֹסִי אִם בֵּן מֵהַ הִפְסִיד הֶרְמָאִי אֵלָּא הִכֵּל יְהִיא מִנָּח עַד שְׂיָבֵא אֵלֵיהֶוּ:

^ו הַמִּפְקִיד פִּירוֹת אֶצְלִי חֲבִירוֹ אֶפִּילוּ הֵן אֲבוּדִין לֹא יִגַּע בָּהֶן רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מוֹכְרֵן בְּפָנֵי בֵּית דִּין מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמִשִּׁיב אֲבִידָה לְבָעָלִים:

י המפקיד פירות אצל חבירו. הרי זה יוציא לו חסרונות. לחטין ולארוז תשעה חצאי קבין לכור. לשעורין ולדחן תשעה קבין לכור. לכסמין ולזרע פשתן שלש סאין לכור. הכל לפי המדה. הכל לפי הזמן. אמר רבי יוחנן בן נורי וכי מה אכפת להן לעכברים. והלא אוכלים בין מהרבה ובין מקממא. אלא אינו מוציא לו חסרונות. אלא לכור אחד בלבד. רבי יהודה אומר אם היתה מדה מרבה. אינו מוציא לו חסרונות מפני שמותירות:

ח יוציא לו שתות ליין. רבי יהודה אומר חמש. יוציא לו שלשת לוגין שמן למאה. לוג ומחצה שמרים לוג ומחצה בלע. אם היה שמן מזקק. אינו מוציא לו שמרים. אם היו קנקנים ישנים. אינו מוציא לו בלע. רבי יהודה אומר אף המוכר שמן מזקק לחבירו כל ימות השנה. הרי מקבל עליו לוג ומחצה שמרים למאה:

ט המפקיד חבית אצל חבירו. ולא יחדו לה הבעלים מקום. וטלטלה ונשברה. אם מתוך ידו נשברה. לצרכו חיב. לצרכה פטור. אם משהניחה נשברה. בין לצרכו בין לצרכה פטור. יחדו לה הבעלים מקום. וטלטלה ונשברה. בין מתוך ידו ובין משהניחה. לצרכו חיב. לצרכה פטור:

י המפקיד מעות אצל חבירו. צררן והפשילן לאחוריו. או שמסרן לבנו ולבתו הקטנים. ונעל בפניהם שלא

כָּרְאוּ חֵיב־שְׁלֹא שָׁמַר כְּדֶרֶךְ הַשּׁוֹמְרִים וְאִם שָׁמַר כְּדֶרֶךְ
הַשּׁוֹמְרִים פָּטוּר:

י"א הַמִּפְקִיד מַעוֹת אֶצֶל שְׁלֹחְנִי אִם צְרוּרִין לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ
בָּהֶן לְפִיכָךְ אִם נֶאֱבְדוּ אֵינוֹ חֵיב בְּאַחֲרֵיּוֹתָן מִתְרִין
יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן לְפִיכָךְ אִם נֶאֱבְדוּ חֵיב בְּאַחֲרֵיּוֹתָן אֶצֶל בַּעַל
הַבֵּית בֵּין צְרוּרִין וּבֵין מִתְרִין לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן לְפִיכָךְ אִם
נֶאֱבְדוּ אֵינוֹ חֵיב בְּאַחֲרֵיּוֹתָן חֲנוּנִי כְּבַעַל הַבֵּית דְּבָרֵי רַבִּי
מֵאִיר רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר חֲנוּנִי כְּשִׁלְחָנִי:

י"ב הַשּׁוֹלֵחַ בִּפְקֻדוֹן בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים יִלְקֶה בְּחֶסֶר
וּבִיתֵּהוּ וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים כְּשַׁעַת הוֹצָאָה רַבִּי עֲקִיבָא
אוֹמֵר כְּשַׁעַת הַתְּבִיעָה הַחוּשֵׁב לְשִׁלּוֹחַ יָד בִּפְקֻדוֹן בֵּית
שְׁמַאי אוֹמְרִים חֵיב וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים אֵינוֹ חֵיב עַד
שִׁישְׁלַח בּוֹ יָד (שֶׁנֶּאֱמַר אִם לֹא שָׁלַח יָדוֹ בַּמְּלָאכָת רַעְהוּ)
כִּיצַד הָטָה אֶת הַחֲבִית וְנָטַל הַיִּמָּנָה רְבִיעִית וְנִשְׁבְּרָה
אֵינוֹ מְשֻׁלָּם אֶלָּא רְבִיעִית הַגְּבִיָּה וְנָטַל הַיִּמָּנָה רְבִיעִית
וְנִשְׁבְּרָה מְשֻׁלָּם דְּמֵי כֻּלָּה:

פרק ד

הַזֶּהָב קוֹנֶה אֶת הַכֶּסֶף וְהַכֶּסֶף אֵינוֹ קוֹנֶה אֶת הַזֶּהָב.
הַנְּחָשֶׁת קוֹנֶה אֶת הַכֶּסֶף וְהַכֶּסֶף אֵינוֹ קוֹנֶה אֶת
הַנְּחָשֶׁת. מְעוֹת רְעוֹת קוֹנוֹת אֶת הַיָּפוֹת וְהַיָּפוֹת אֵינָן
קוֹנוֹת אֶת הָרְעוֹת. אֲסִימוֹן קוֹנֶה אֶת הַמִּטְבֵּעַ וְהַמִּטְבֵּעַ
אֵינוֹ קוֹנֶה אֶת אֲסִימוֹן. מְטַלְטֵלִין קוֹנִים אֶת הַמִּטְבֵּעַ.
וְהַמִּטְבֵּעַ אֵינוֹ קוֹנֶה אֶת הַמְטַלְטֵלִין. (זֶה הַכָּלָל) כָּל
הַמְטַלְטֵלִין קוֹנִין זֶה אֶת זֶה:

^ב בִּיצֵד מְשַׁךְ הֵימָנוּ פִּירוֹת וְלֹא נָתַן לוֹ מְעוֹת. אֵינוֹ יָכוֹל
לְחַזֹּר בּוֹ. נָתַן לוֹ מְעוֹת. וְלֹא מְשַׁךְ הֵימָנוּ פִּירוֹת. יָכוֹל
לְחַזֹּר בּוֹ. אֲבָל אָמְרוּ מִי שֶׁפָּרַע מֵאֲנָשֵׁי דוֹר הַמַּבּוּל וּמִדּוֹר
הַפְּלָגָה. הוּא עֲתִיד לְהַפָּרַע מִמֵּי שְׁאֵינוֹ עוֹמֵד בְּדַבּוּרוֹ. רַבִּי
שִׁמְעוֹן אוֹמֵר כָּל שֶׁהַכֶּסֶף בִּידּוֹ. יָדוֹ עַל הָעֲלִינָה:

^ג הָאוֹנָאָה אַרְבָּעָה כֶּסֶף מַעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה כֶּסֶף לְסֻלַּע.
שְׁתּוֹת לְמִקְח. עַד מָתִי מוֹתֵר לְהַחֲזִיר. עַד כְּדֵי שְׂרִיאָה
לְתַגָּר אוֹ לְקִרְבּוֹ. הוֹרָה רַבִּי טַרְפוֹן בְּלוֹד. הָאוֹנָאָה שְׁמֹנֶה
כֶּסֶף לְסֻלַּע. שְׁלִישׁ לְמִקְח וְשִׁמְחוֹ תַּגְרִי לוֹד. אָמַר לָהֶם כָּל
הַיּוֹם מוֹתֵר לְחַזֹּר. אָמְרוּ לוֹ יֵצֵחַ לָנוּ רַבִּי טַרְפוֹן בְּמִקְוֵמָנוּ
וְחִזְרוּ לְדַבְּרֵי חֻכָּמִים:

^ד אֶחָד הַלּוֹקֵחַ וְאֶחָד הַמוֹכֵר יֵשׁ לָהֶן אוֹנָאָה. כָּשֶׁם
שְׁאוֹנָאָה לְהִדְיוֹט כִּדְאוֹנָאָה לְתַגָּר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵין

אֹנָאָה לַתִּגָּר. מִי שֶׁהִטֵּל עָלָיו יָדוֹ עַל הָעֲלִיזָה רָצָה אֹמֵר
לֹא תֵן לִי מַעֲוֹתִי אוֹ תֵן לִי מֵה שְׁאוּנֵיתִנִּי:

ה' כִּמָּה תִּהְיֶה הַסֵּלַע חֲסִירָה וְלֹא יִהְיֶה בָּהּ אֹנָאָה. רַבִּי
מֵאִיר אֹמֵר אַרְבַּעַת אִיסָרִין אִיסָר לְדִינָר. רַבִּי יְהוּדָה
אֹמֵר אַרְבַּעַת פְּנִדְיוֹנוֹת פְּנִדְיוֹן לְדִינָר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר
שְׁמֹנֶה פְּנִדְיוֹנוֹת שְׁנֵי פְּנִדְיוֹנִים לְדִינָר:

י' עַד מָתִי מוֹתֵר לְהַחְזִיר. בְּכָרִים עַד כְּדֵי שְׂרָאָה
לְשַׁלְּחָנִי. וּבְכַפָּרִים עַד עַרְבֵי שַׁבָּתוֹת. אִם הָיָה מְכִירָה.
אֶפִּילוֹ לְאַחֵר שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ. מְקַבֵּלָה הֵימָנוּ. וְאִין לֹא
עָלָיו אֶלָּא תִרְעָמָת. וְנוֹתְנָה לְמַעֲשֵׂר שְׁנֵי. וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ.
שְׂאִינוּ אֶלָּא נֶפֶשׁ רָעָה:

י' הָאֹנָאָה אַרְבַּעַת כֶּסֶף. וְהַטְעָנָה שְׁתֵּי כֶסֶף. וְהַהוֹדָאָה
שְׁוֹה פְּרוּטָה. חֲמֵשׁ פְּרוּטוֹת הֵן. הַהוֹדָאָה שְׁוֹה פְּרוּטָה.
וְהָאִשָּׁה מִתְקַדֶּשֶׁת בְּשְׁוֹה פְּרוּטָה. וְהַנֶּהֱנָה בְּשְׁוֹה פְּרוּטָה
מִן הַהֶקְדָּשׁ מְעַל. וְהַמּוֹצֵא שְׁוֹה פְּרוּטָה חַיֵּב לְהַכְרִיז.
וְהַגּוֹזֵל אֶת חֲבִירוֹ שְׁוֹה פְּרוּטָה וְנִשְׁבַּע לֹא יוֹלִיכֵנוּ אַחֲרָיו
אֶפִּילוֹ לְמָדִי:

ח' חֲמִשָּׁה חֲמִשִּׁין הֵן. הָאוֹכֵל תְּרוּמָה וְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר
וְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל דָּמָאִי. וְהַחֲלָה וְהַבְּבוּרִים מוֹסִיף
חֲמֵשׁ. הַפּוֹדָה (נִטְע רַבְעִי). וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי שְׁלֹשׁ מוֹסִיף חֲמִשׁ.
הַפּוֹדָה אֶת הֶקְדָּשׁוֹ. מוֹסִיף חֲמֵשׁ. הַנֶּהֱנָה בְּשְׁוֹה פְּרוּטָה

מן ההקדש· מוסיף חמש· והגזל את חבירו שוה פרוטה
ונשבע לו מוסיף חמש:

ט אלו דברים שאין להם אונאה· העבדים והשטרות
והקרקעות וההקדשות· אין להם תשלומי כפל· ולא
תשלומי ארבעה וחמשה· שומר חנם אינו נשבע· ונושא
שכר אינו משלם· רבי שמעון אומר קדשים שהוא חייב
באחריותו יש להן אונאה· ושאינו חייב באחריותו אין להן
אונאה· רבי יהודה אומר אף המוכר ספר תורה בהמה
ומרגליות אין להם אונאה· אמרו לו לא אמרו אלא את
אלו:

י כשם שאונאה במקח ובממכר· כך אונאה בדברם· לא
יאמר לו בכמה חפץ זה· והוא אינו רוצה לקח· אם היה
בעל תשובה לא יאמר לו זכור מעשיך הראשונים· אם
היה בן גרים· לא יאמר לו זכור מעשה אבותיך· שנאמר
וגר לא תונה ולא תלחצנו:

יא אין מערבין פירות בפירות· אפילו חדשים בחדשים·
ואין צריך לומר חדשים בישנים· באמת ביין התירו לערב
קשה ברך· מפני שהוא משביחו· אין מערבין שמרי יין
ביין· אבל נותן לו את שמריו· מי שנתערב (לו) מים ביין
לא ימכרנו בחנות· אלא אם כן הודיעו· ולא לתגר· אף על
פי שהודיעו· שאינו אלא לרמות בו· מקום שנהגו להטיל
מים ביין· יטילו:

י" התגר נוטל מחמש גרנות ונותן לתוך מגורה אחת.
 מחמש גתות ונותן לתוך פייטס אחד ובלבד שלא יהא
 מתכוין לערב רבי יהודה אומר לא יחלק התנוני קליות
 ואגוזים לתינוקות מפני שהוא מרגילן לבא אצלם וחכמים
 מתירין ולא לפחות את השער וחכמים אומרים זכור
 לטוב לא יבור את הגריסין דברי אבא שאול וחכמים
 מתירין ומודים שלא יבור מעל פי מגורה שאינו אלא
 כגונב את העין אין מפרקסין לא את האדם ולא את
 הבהמה ולא את הכלים:

פרק ה

איזהו נשך ואיזהו תרבית איזהו נשך המלוה סלע
 בחמשה דינרין סאתים חטין בשלשה מפני
 שהוא נשך ואיזהו תרבית המרבה בפירות כיצד לקח
 הימנו חטין בדינר זהב הכור וכן השער עמדו חטין
 בשלשה דינרין אמר לו תן לי חטין שאני רוצה למכרן
 ולקח בהן יין אמר לו הרי חטיף עשויות עלי שלשה
 דינרים והרי לך אצלי בהן יין ויין אין לו:

ב המלוה את חבירו לא ידור בחצרו חנם ולא ישכור
 ממנו בפחות מפני שהוא רבית מרבין על השכר ואין
 מרבין על המכר כיצד השכיר לו את חצרו ואמר לו
 אם מעכשיו אתה נותן לי הרי היא לך בעשרה סלעים
 לשנה ואם של חדש בחדש בסלע לחדש מותר מכר

לו שָׁדְהוּ. וְאָמַר לוֹ אִם מַעֲכָשְׁיוֹ אֶתָּה נוֹתֵן לִי הָרִי הִיא
שֶׁלְּךָ בְּאֶלֶף זֶזוּ. אִם לִגְרָן בְּשָׁנִים עָשָׂר מָנָה. אָסוּר:

ג מִכָּר לוֹ אֶת הַשָּׂדֶה. וְנָתַן לוֹ מִקְצֵת דָּמִים. וְאָמַר לוֹ
אִימָתִי שֶׁתִּרְצֶה הָבֵא מַעוֹת וְטוֹל אֶת שֶׁלְּךָ. אָסוּר. הִלּוּהוּ
עַל שָׁדְהוּ וְאָמַר לוֹ. אִם אֵי אֶתָּה נוֹתֵן לִי מִכָּאן וְעַד שְׁלֹשׁ
שָׁנִים. הָרִי הִיא שְׁלִי. הָרִי הִיא שְׁלוֹ. וְכֵךְ הָיָה בֵּיתוֹס בֶּן
זֹנִין עוֹשֶׂה עַל פִּי חֲכָמִים:

ד אֵין מוֹשִׁיבִין חֲנוּנִי לְמַחְצִית שָׂכָר. וְלֹא יִתֵּן מַעוֹת לִקְח
בִּהֵן פִּירוֹת לְמַחְצִית שָׂכָר. אֲלֵא אִם בֶּן נוֹתֵן לוֹ שָׂכָרוֹ
כְּפוּעֵל. אֵין מוֹשִׁיבִין תִּרְנַגּוּלִין לְמַחְצֶה. וְאֵין שָׁמִין עֲגָלִין
וְסִיחִין לְמַחְצֶה. אֲלֵא אִם בֶּן נוֹתֵן לוֹ שָׂכָר עֲמָלוֹ וּמְזוֹנוֹ.
(אֲבָל) מִקְבָּלִין עֲגָלִין וְסִיחִין לְמַחְצֶה. וּמִגְדָּלִין אוֹתָן עַד
שִׁיהוּ מְשֻׁלָּשִׁין. וְחִמּוֹר עַד שֶׁתִּהְיֶה טוֹעָנֶת:

ה שָׁמִין פָּרָה וְחִמּוֹר וְכָל דָּבָר שֶׁדִּרְכוֹ לַעֲשׂוֹת וְלֶאֱכֹל
לְמַחְצֶה. מְקוֹם שֶׁנִּהְגוּ לְחַלּוֹק אֶת הַיִּלְדוֹת מִיַּד חוֹלְקִין.
מְקוֹם שֶׁנִּהְגוּ לְגַדֵּל יִגְדִּילוּ. רֶבֶן שֶׁמַּעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמַר
שָׁמִין עֲגָל עִם אִמּוֹ. וְסִיחַ עִם אִמּוֹ. וּמִפָּרִין עַל שָׁדְהוּ. וְאֵינוֹ
חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם רַבִּית:

ו אֵין מִקְבָּלִין צֹאן בְּרוֹזל מִיִּשְׂרָאֵל מִפְּנֵי שֶׁהוּא רַבִּית. אֲבָל
מִקְבָּלִין צֹאן בְּרוֹזל מִן הַנִּכְרִים. וְלוֹזִין מֵהֶן וּמְלוֹזִין אוֹתָן
בְּרַבִּית. וְכֵן בִּגְר תּוֹשֵׁב. מְלוּה יִשְׂרָאֵל מַעוֹתָיו שֶׁל נִכְרִי.
מִדַּעַת הַנִּכְרִי. אֲבָל לֹא מִדַּעַת יִשְׂרָאֵל:

י אין פוסקין על הפירות עד שיצא השער. (יצא השער פוסקין. ואף על פי שאין לזה יש לזה.) הנה הוא תחלה לקוצרים. פוסק עמו על הגדיש. ועל העביט של ענבים. ועל המעטן של זיתים. ועל הבצים של יוצר. ועל הסיד מששקעו בבבשן. ופוסק עמו על הזבל כל ימות השנה. רבי יוסי אומר אין פוסקין על הזבל אלא אם בן היתה לו זבל באשפה. וחכמים מתירין. ופוסק עמו כשער הגבוה. רבי יהודה אומר אף על פי שלא פסק עמו כשער הגבוה יכול לומר תן לי כזה. או תן לי את מעותי:

ח מלוה אדם את אריסיו חטין בחטין לזרע. אבל לא לאכול. שהיה רבן גמליאל מלוה את אריסיו חטין בחטין לזרע. ביקר והוזלו. ובזול והוקרו. נוטל מהן כשער הזול. לא מפני שהלכה כן. אלא שרצה להחמיר על עצמו:

ט לא יאמר לחבירו הלויני כור חטים. ואני אתן לך לגרן. אבל אומר לו הלויני. עד שיבא בני. או עד שאמצא מפתח. והלל אוסר. וכן היה הלל אומר. לא תלוה אשה כפר לחברתה. עד שתעשנו דמים. שמא יוקירו חטים. ונמצאו באות לידי רבית:

י אומר אדם לחבירו נפש עמי ואנכש עמך. עדור עמי ואעדור עמך. אבל לא יאמר לו נפש עמי ואעדור עמך. עדור עמי ואנכש עמך. כל ימי גריד אחד. כל ימי רביעה אחת. לא יאמר לו חרוש עמי בגריד ואני אחרוש עמך.

בְּרַבִּיעָה רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר יֵשׁ רַבִּית מְקַדֶּמֶת וַיֵּשׁ רַבִּית
מֵאוּחָרֶת בִּיצֵד נָתַן עֵינָיו לְלוּזֹת הַיִּמָּנוּ וְהָיָה מְשַׁלַּח לוֹ
וְאוֹמֵר בְּשִׁבִּיל שְׁתַּלְוִינִי זֶה הִיא רַבִּית מְקַדֶּמֶת לָזֶה הַיִּמָּנוּ
וְהַחֲזִיר לוֹ אֶת מְעוֹתָיו וְהָיָה מְשַׁלַּח לוֹ וְאוֹמֵר בְּשִׁבִּיל
מְעוֹתֶיךָ שֶׁהָיוּ בְּטִלּוֹת אֶצְלִי זֶה הִיא רַבִּית מֵאוּחָרֶת רַבִּי
שִׁמְעוֹן אוֹמֵר יֵשׁ רַבִּית דְּבָרִים לֹא יֹאמַר לוֹ דַּע כִּי בֹא
אִישׁ פְּלוֹנִי מִמָּקוֹם פְּלוֹנִי:

וְאֵלּוּ עוֹבְרִין בְּלֹא תַעֲשֶׂה הַמְּלוֹה וְהַלְוֹה וְהַעֲרֵב
וְהַעֲדִים וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים אִף הַסּוֹפֵר עוֹבְרִים מְשׁוּם לֹא
תִתֵּן וּמְשׁוּם בֶּל תִּקַּח מֵאֲתוֹ וּמְשׁוּם לֹא תִהְיֶה לוֹ כְּנֶשֶׁה
וּמְשׁוּם לֹא תְשִׁימוֹן עָלָיו נֶשֶׁךְ וּמְשׁוּם וּלְפָנַי עֹנֵר לֹא תִתֵּן
מִכְשׁוֹל וַיֵּרֶאֶת מֵאֶלֶיךָ אֲנִי יי:

פרק ו

הַשּׁוֹכֵר אֶת הָאוֹמֵנִין וְהִטְעוּ זֶה אֶת זֶה אֵין לָהֶם זֶה עַל
זֶה אֵלֹא תִרְעַמֶּת שֹׁכֵר אֶת הַחֲמֹר וְאֶת הַקֶּדֶר
לְהַבִּיא פְּרִיפְרִין וְחִלְלִים לַכֶּלֶה אוֹ לַמֶּת וּפּוֹעֲלִין לְהַעֲלוֹת
פְּשִׁתָּנָו מִן הַמִּשְׁרָה וְכָל דְּבַר שֶׁאֵבֵד וְחִזְרוּ בָּהֶן מְקוֹם
שֶׁאֵין שֵׁם אָדָם שׁוֹכֵר עָלֵיהֶן אוֹ מְטַעֵן:

^א הַשּׁוֹכֵר אֶת הָאוֹמֵנִין וְחִזְרוּ בָּהֶן יֵדוֹן עַל הַתַּחְתּוֹנָה אִם
בְּעַל הַבֵּית חֲזַר בּוֹ יָדוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה כָּל הַמִּשְׁנָה יָדוֹ עַל
הַתַּחְתּוֹנָה וְכָל הַחוֹזֵר בּוֹ יָדוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה:

ג השׁוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר לְהוֹלִיכָה בָּהֶר וְהוֹלִיכָה בִּבְקָעָה בִּבְקָעָה וְהוֹלִיכָה בָּהֶר אֶפְּלוּ זֶז עֶשֶׂר מִלִּין וְזֶז עֶשֶׂר מִלִּין וּמִתָּה חֵיב הַשׁוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר וְהִבְרִיקָה אוֹ שְׁנַעֲשִׂית אֲנִגְרִיא אוֹמֵר לוֹ הֲרִי שְׁלָךְ לִפְנֵיךְ מִתָּה אוֹ נִשְׁבְּרָה חֵיב לְהַעֲמִיד לוֹ חֲמוֹר הַשׁוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר לְהוֹלִיכָה בָּהֶר וְהוֹלִיכָה בִּבְקָעָה אִם הִחֲלִיקָה פָּטוֹר וְאִם הוֹחֲמָה חֵיב לְהוֹלִיכָה בִּבְקָעָה וְהוֹלִיכָה בָּהֶר אִם הִחֲלִיקָה חֵיב וְאִם הוֹחֲמָה פָּטוֹר אִם מִחֲמַת הַמַּעֲלָה חֵיב:

ד הַשׁוֹכֵר אֶת הַפָּרָה לַחֲרוֹשׁ בָּהֶר וְחֲרֹשׁ בִּבְקָעָה אִם נִשְׁבַּר הַקֶּנֶקֶן פָּטוֹר בִּבְקָעָה וְחֲרֹשׁ בָּהֶר אִם נִשְׁבַּר הַקֶּנֶקֶן חֵיב לְדוֹשׁ בְּקִטְנִית וְדֹשׁ בְּתַבּוּאָה פָּטוֹר לְדוֹשׁ בְּתַבּוּאָה וְדֹשׁ בְּקִטְנִית חֵיב מִפְּנֵי שֶׁהַקִּטְנִית מְחַלֶּקֶת:

ה הַשׁוֹכֵר אֶת הַחֲמוֹר לְהִבְיָא עָלֶיהָ חֲטִים וְהִבְיָא עָלֶיהָ שְׁעוּרִים חֵיב תַּבּוּאָה וְהִבְיָא עָלֶיהָ תֵּבֶן חֵיב מִפְּנֵי שֶׁהִנֶּפֶח קָשָׁה לְמִשְׁאֹל לְהִבְיָא לְתֵדָה חֲטִים וְהִבְיָא לְתֵדָה שְׁעוּרִים פָּטוֹר וְאִם הוֹסִיף עַל מִשְׁאֹל חֵיב וְכַמָּה יוֹסִיף עַל מִשְׁאֹל וְיֵהָא חֵיב סוּמְכוֹס אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר סָאָה לְגַמְלִי שְׁלֹשָׁה קַבִּין לַחֲמוֹר:

ו כָּל הָאוֹמְנִין שׁוֹמְרֵי שְׁכָר הֵן וְכֻלָּן שְׁאֵמְרוּ טוֹל אֶת שְׁלָךְ וְהִבָּא מַעוֹת שׁוֹמֵר חֲנָם שְׁמוֹר לִי וְאֶשְׁמוֹר לָךְ שׁוֹמֵר שְׁכָר שְׁמוֹר לִי וְאֵמֵר לוֹ הִנֵּחַ לִפְנֵי שׁוֹמֵר חֲנָם:

י' הָלוֹהוּ עַל הַמִּשְׁכּוֹן שׁוֹמֵר שְׂכָר רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הָלוֹהוּ מַעֲוֹת שׁוֹמֵר חֲנָם הָלוֹהוּ פִּירוֹת שׁוֹמֵר שְׂכָר אַבָּא שְׁאוּל אוֹמֵר רִשְׁאֵי אָדָם לְהַשְׁכִּיר מִשְׁכּוֹנוֹ שֶׁל עֲנִי לְהִיּוֹת פּוֹסֵק עָלָיו וְהוֹלֵךְ מִפָּנֵי שֶׁהוּא כְּמֹשֵׁב אֲבִידָה:

י" הַמַּעֲבִיר חֲבִית מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וּשְׁבָרָה בֵּין שׁוֹמֵר חֲנָם בֵּין שׁוֹמֵר שְׂכָר יִשְׁבַּע רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר זֶה וְזֶה יִשְׁבַּע וְתַמִּיּה אֲנִי אִם יִכּוֹלִין זֶה וְזֶה לִשְׁבַּע:

פרק ז

הַשׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֲלִים וְאָמַר לָהֶם לְהַשְׁכִּים וּלְהַעֲרִיב מָקוֹם שְׁנֵהֲגוּ שְׁלֹא לְהַשְׁכִּים וְשְׁלֹא לְהַעֲרִיב אֵינּוּ רִשְׁאֵי לְכוּפֵן מָקוֹם שְׁנֵהֲגוּ לְזוֹן לְזוֹן לְסַפֵּק בְּמַתִּיקָה יִסְפֵּק הַכֹּל כְּמִנְהַג הַמַּדִּינָה מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן מַתִּיָּא שֶׁאָמַר לְבָנָיו צֵא וּשְׁכּוֹר לָנוּ פּוֹעֲלִין הַלֵּךְ וּפֶסֶק לָהֶן מְזוֹנוֹת וְכִשְׁבָּא אֶצֶל אָבִיו אָמַר לוֹ בְּנִי אֲפִילוֹ אִם אֵתָּה עוֹשֶׂה לָּהֶם כְּסֻעוּדַת שְׁלָמָה בְּשַׁעֲתוֹ לֹא יֵצְאָתָּ יְדֵי חוֹבֶתֶךָ עִמָּהֶן שֶׁהֵן בְּנֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב אֲלֹא עַד שְׁלֹא יִתְחִילוּ בְּמִלְאכָה צֵא וְאָמַר לָהֶם עַל מִנַּת שְׂאִין לָכֶם עָלִי אֲלֹא פַת (וְקִטְגִּית) בְּלֶבֶד רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר לֹא הָיָה צָרִיךְ לוֹמַר בֶּן הַכֹּל כְּמִנְהַג הַמַּדִּינָה:

כ' אִלוֹ אוֹכְלִין מִן הַתּוֹרָה הָעוֹשֶׂה בְּמַחֲבֵר לְקַרְקַע בְּשַׁעֲת גָּמַר מְלָאכָה וּבִתְלוּשׁ מִן הַקַּרְקַע עַד שְׁלֹא נִגְמְרָה מְלָאכָתוֹ בְּדָבָר שֶׁגִּדּוּלוֹ מִן הָאָרֶץ וְאִלוֹ שְׂאִין אוֹכְלִין:

העושה במחבר לקרקע בשעה שאין גמר מלאכה.
ובתלוש מן הקרקע מאחר שנגמרה מלאכתו. ובדבר
שאינו גדול מן הארץ:

היה עושה בידיו אבל לא ברגליו. ברגליו אבל לא בידיו
אפילו בכתפו. הרי זה אוכל. רבי יוסי בר יהודה אומר
עד שיעשה בידיו ורגליו:

היה עושה בתאנים. לא יאכל בענבים. בענבים לא
יאכל בתאנים. אבל מונע את עצמו עד שמגיע למקום
היפות ואוכל. וכלן לא אמרו. אלא בשעת מלאכה.
אבל משום השב אבידה לבעלים אמרו. פועלין אוכלין
בהליכתן מאמן לאמן. ובחזרתן מן הגת. ובחמור כשהיא
פורקת:

האוכל פועל קישות אפילו בדינר. וכותבת אפילו בדינר.
רבי אליעזר (בן) חסמא אומר לא יאכל פועל יתר על
שכרו. וחכמים מתירים. אבל מלמדים את האדם שלא
יהא רעבתן. ויהא סותם את הפתח בפניו:

קוצץ אדם על ידי עצמו. על ידי בנו ובתו הגדולים. על
ידי עבדו ושפחתו הגדולים. על ידי אשתו. מפני שיש
בהן דעת. אבל אינו קוצץ על ידי בנו ובתו הקטנים. ולא
על ידי עבדו ושפחתו הקטנים. ולא על ידי בהמתו. מפני
שאינו בהן דעת:

י' השׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵלִים לַעֲשׂוֹת בְּנֶטֶע רִבְעֵי שָׁלוֹ. הָרִי אֵלו
לֹא יֹאכְלוּ. אִם לֹא הוֹדִיעַן פּוֹדָה וּמֹאכִילָן. נִתְפָּרְסוּ עֲגוּלָיו.
נִתְפָּתְחוּ חֲבִיתָיו. הָרִי אֵלו לֹא יֹאכְלוּ. אִם לֹא הוֹדִיעַן
מְעֵשֶׁר וּמֹאכִילָן:

אחר השלמת כל מסכתא ומסכתא יאמר זה שלש פעמים

ויועיל לשכחה בעזרת השם יתברך.

הדרן עלך מסכת (פלוני) והדרך עלן דעתן עלך מסכת (פלוני) ודעתך
עלן לא נתנשי מינך מסכת (פלוני) ולא תתנשי מינן לא בעלמא הדין
ולא בעלמא דאתי:

ואחר כך יאמר

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתהא תורתך אומנותנו
בעולם הזה ותהא עמנו לעולם הבא חנניה בר פפא רמי בר פפא
נחמן בר פפא אחאי בר פפא אבא מרי בר פפא רפרס בר פפא
רכיש בר פפא סרחב בר פפא אדא בר פפא דרו בר פפא:

הערב נא יי אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיפיות עמך בית
ישראל ונהיה אנחנו כלנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל יראי
שםך ולומדי תורתך:

מאיבי תחכמי מצותך כי לעולם היא לי:

יהי לבי תמים בחקיך למען לא אבוש:

לעולם לא אשכח פקודיך כי בם חייתיני:

ברוך אתה יהוה למדי חקיך: